

Hrvatski glasnik

GLASILO HRVATA CRNE GORE

Godina X Broj 89 Rujan 2012. ISSN 1800-5179

Kotor centar kruzing turizma

Vox populi

Str. 3

Božo Vodopija, Generalni konzul Republike Hrvatske u Kotoru

Str. 10

Putovanje kroz prošlost

Str. 14

Poštovani čitatelji

Prošle su ljetne vrućine i gužve, a jesen nam, osim osvježanja, donosi nove izazove i zanimljive događaje.

U Crnoj Gori održat će se 14. listopada, treći put od osamostaljenja, parlamentarni izbori i to po novome izbornom zakonu. Usporedno s parlamentarnim, održat će se i lokalni izbori u Kotoru, Budvi i Nikšiću, o čemu vas izvještavamo u ovom broju. O funkcioniranju Fonda za zaštitu i ostvarivanje manjinskih prava, problemima koji prate njegov rad i raspodjelu sredstava razgovarali smo s direktorom Fonda, Safetom Kurtagićem.

Počela je nova školska godina, a s njom i nova godina učenja hrvatskog jezika i kulture za polaznike u Kotoru i Tivtu. Uz to, nova je i učiteljica hrvatske nastave – prof. Ana Šarčević. Mi joj želimo srdačnu dobrodošlicu i puno uspjeha u radu. U rubrici „Ličnost izbliza“ gost nam je generalni konzul Republike Hrvatske u Kotoru, Božo Vodopija, koji se predstavio u jednom sasvim novom i drukčijem svijetu.

Uz već standardne teme, aktualne i one iz povijesti, posebno je zanimljiva sportska tema u kojoj je riječ o vrlo značajnom pothvatu kotorskih, tivatskih i dubrovačkih planinara!

Nadamo se da ste zadovoljni novim brojem koji je pred vama, a kao i uvijek - očekujemo vaše sugestije kako bismo bili još bolji.

*Vaša urednica
Tijana Petrović*

“Hrvatski glasnik”, Kotor, je upisan u evidenciju javnih glasila kod Republičkog sekretarijata za informisanje RCG pod rednim brojem 04/01-1828 od 31.12.2002. godine. Časopisu je dodijeljen međunarodni standardni broj za serijske publikacije ISSN 1800-5179, koji je otisnut u gornjem desnom uglu korica. Časopis izlazi mjesečno.

Adresa: **Zatvoreni bazen, Škaljari 85330 Kotor**
Telefon: +382 (0)32 304 232 · Faks: +382 (0)32 304 233
E-mail: hgd-kotor@t-com.me · WEB: www.hrvaticg.com
Žiro-računi: **520-361700-17** · **510-4741-76**
Osnivač i nakladnik: **Hrvatsko građansko društvo
Crne Gore – Kotor**

Predsjednik: **Mirko Vičević** · Urednica: **Tijana Petrović**
Uređivački odbor: **Marija Mihaliček, Tripo Schubert, Vivijan Vuksanović, Danijela Vulović, Joško Katelan** · Lektorica: **Sandra Čudina** · Fotografije: **Foto Parteli, Radoje Milić, Dario Musić, Radio Dux, Skupština CG, arhiva HGD CG**
Grafička priprema i tisak: **Biro Konto Igalo**
Naklada: 800 primjeraka

Tiskanje časopisa su financijski pomogli: Fond za zaštitu i ostvarivanje manjinskih prava, Opština Kotor, Hrvatsko nacionalno vijeće, NVP RH.

*TREĆI PARLAMENTARNI IZBORI U CRNOJ GORI OD OBNOVE
DRŽAVNOSTI*

Vox populi

Crnogorski parlament

Piše:
Tripo Scubert

Očekujemo da Vox populi (glas naroda) 14. listopada odluči koja će politička struktura voditi Crnu Goru ka Europskoj uniji i NATO-u.

Nakon osamostaljenja Crne Gore treći put će se održati parlamentarni izbori, u nedjelju 14. listopada 2012. godine. U 22 općine, na 1.100 biračkih mjesta, pravo glasa imat će ukupno 512.387 birača, što je za 14.082 više građana s pravom glasa od prethodnih izbora. Najmanje glasača ima Općina Šavnik - 1.871, a najviše Podgorica - 143.621.

Za 81 mjesto u državnome Parlamentu natječe se 13 koalicija, partija i grupa građana.

Posjetimo se rezultata izbora na prvim parlamentarnim izborima nakon referenduma 2006. godine. Koalicija za evropsku Crnu Goru osvojila je 41 mandat, Srpska lista 12, Koalicija SNS-NS-DSS 11 mandata, Pokret za promjene 11, Liberali i Bošnjačka stranka 3 i po jedan mandat: DUA, Koalicija Demokratski savez u Crnoj Gori - Partija demokratskog prosperiteta i Albanska alternativa.

Na drugim izborima 2009. godine, Evropska Crna Gora osvojila je 48 mandata, Soci-

jalistička narodna partija 16, Nova srpska demokratija 8, Pokret za promjene 5, a po jedan mandat: UDSH-DUA, Forca, Demokratski savez u Crnoj Gori - Albanska alternativa i Albanska koalicija.

Na ovogodišnjim izborima pojavit će se 13 izbornih lista, i to: Koalicija Evropska Crna Gora - Milo Đukanović, Srpski nacionalni savez - Ranko Kadić, Socijalistička narodna partija Crne Gore, Demokratski front - Miodrag Lekić, Bošnjačka stranka - Rafet Husović, Demokratska unija Albanaca, Pozitivna Crna Gora - Darko Pajović, Hrvatska građanska inicijativa, Srpska sloga i Albanska omladinska alijansa.

Karakteristika ovogodišnjih izbora je u tome da se održavaju po novome izbornom zakonu.

Novim izbornim zakonom predviđeno je da stranke - ko-

alicije moraju ispuniti cenzus od 3% da bi ušle u Parlament, a za nacionalne manjine je predviđeno 0,7%. Iznimka je učinjena za hrvatsku nacionalnu manjinu kojoj je dovoljno osvojiti 0,35% glasova da bi imala jedan mandat u Parlamentu.

Na ovim parlamentarnim izborima Hrvatska građanska inicijativa ići će samostalno. Nosilac liste je Ljerka Dragičević, aktualna poslanica u Parlamentu.

Usporedno s parlamentarnim izborima održat će se lokalni izbori u Budvi, Nikšiću i Kotoru. U Kotoru će Hrvatska građanska inicijativa izići samostalno na izbore. Da podsjetimo, na prošlim izborima osvojila je dva mandata u lokalnom Parlamentu i pripalo joj je jedno potpredsjedničko mjesto.

Fond za zaštitu i ostvarivanje manjinskih prava

Razgovor vodio:
Tripo Schubert

Prvi naziv Fonda bio je **Fond za manjine**, koji je osnovan u skladu s čl. 36. Zakona o manjinskim pravima i slobodama na sjednici drugoga izvanrednog zasjedanja Skupštine Crne Gore 12. veljače 2008. godine donošenjem Odluke o osnivanju Fonda za manjine, radi potpore aktivnostima značajnim za očuvanje i razvoj nacionalnih odnosno etničkih posebnosti manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica i njihovih pripadnika u području nacionalnog, etničkog, kulturnog, jezičnog i vjerskog identiteta. U toj odluci je precizirano da Fond dobiva sredstva iz proračuna Crne Gore i to najmanje 0,15% od ukupnih proračunskih sredstava umanjениh za proračun državnih fondova i kapitalni proračun (čl. 2. Odluke o osnivanju). Također je precizirano da se sredstva raspodjeljuju u skladu sa sudjelovanjem manjina u strukturi stanovništva Crne Gore prema rezultatima posljednjeg popisa stanovniš-

O funkcioniranju Fonda, problemima koji prate njegov rad i načinu raspodjele sredstava razgovarali smo s direktorom Fonda, Safetom Kurtagićem.

tva (čl. 2. Odluke o osnivanju). Tijela Fonda su Upravni odbor i direktor. Upravni odbor ima predsjednika i 14 članova. Upravni odbor, čiji je predsjednik dr. Miroslav Marić, čine:

- po jedan predstavnik iz svakog od konstituirajućih savjeta manjina koje odrede savjeti, predsjednik Odbora za ljudska prava i slobode Skupštine Crne Gore, tajnik Ministarstva za zaštitu ljudskih i manjinskih prava i članovi koje bira Skupština iz reda poslanika.

Dana 29. prosinca 2011. godine, u skladu s čl. 36. izmijenjenog Zakona o manjinskim pravima i slobodama, Fond za manjine mijenja naziv u **Fond za zaštitu i ostvarivanje manjinskih prava**.

Također je izmijenjena Odluka o formiranju Upravnog odbora, u dijelu koji se odnosi na izbor članova iz reda poslanika Skupštine, po kojoj osam

članova Odbora bira Skupština na prijedlog Odbora Skupštine nadležnog za izbor i imenovanja.

Fond dodjeljuje sredstva manjinskim zajednicama preko natječaja. Kriteriji za raspodjelu sredstava za projekte su:

- doprinos koji projekt daje očuvanju i razvoju nacionalnog, kulturnog, vjerskog, jezičnog i etničkog identiteta;
- kompatibilnost projekta sa strateškim dokumentima Vlade;
- transparentnost i mogućnosti kontrole realizacije projekata;
- kredibilitet podnositelja projekta.

O funkcioniranju Fonda, problemima koji prate njegov rad i načinu raspodjele sredstava razgovarali smo s direktorom Fonda, Safetom Kurtagićem.

HG: Crna Gora jedna je od rijetkih država u regi-

Direktor Fonda Safet Kurtagić

ji koja prema nacionalnim manjinama održava visoke standarde. Ministarstvo za ljudska i manjinska prava, Fond za zaštitu i očuvanje manjinskih prava i Centar za očuvanje i razvoj kulture manjina su tri stožera manjinske politike Crne Gore. Koja je uloga Fonda i ima li nešto zajedničko s ostalim institucijama?

SK: Posjetima institucijama u državama okruženja koje se bave istim ili sličnim poslovima delegacije Fonda uvjerile su se da Crna Gora ne samo da ne zaostaje u razvijenosti institucionalne infrastrukture manjinske politike, nego se bez bojazni od pretjerivanja može reći da u tome značajno prednjači. Posebno Ministarstvo za manjinska prava, Odbor Skupštine Crne Gore za ljudska prava i slobode, savjeti manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajed-

nica, Centar za očuvanje i razvoj kultura manjina i Fond za zaštitu i ostvarivanje manjinskih prava čine vrlo respektabilnu institucionalnu infrastrukturu manjinske politike na kojoj bi Crnoj Gori mogle pozavidjeti i puno razvijenije države, s daleko duljom demokratskom tradicijom.

Fond za zaštitu i ostvarivanje manjinskih prava odnosno Fond za manjine, kako se donedavno zvao, a i danas je to njegov popularni naziv, svakako ima jedno od središnjih mjesta u navedenoj institucionalnoj infrastrukturi i predstavlja jedan od temeljnih stupova manjinske politike Crne Gore. Bez financijske potpore djelatnostima značajnim za očuvanje, razvoj i afirmaciju manjinskih posebnosti, manjinska politika Crne Gore imala bi dominantno deklarativan karakter. Fond sredstvima za potporu projektima ohrabruje, potiče i podržava

pojedince, udruženja i ustanove u manjinskim nacionalnim zajednicama da se angažiraju na planu očuvanja, razvoja i afirmacije manjinskih posebnosti iz područja nacionalnog, kulturnog, jezičnog i vjerskog identiteta. Na taj način Fond ostvaruje još jednu iznimno važnu funkciju, a to je doprinos zaštiti manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica od čestih i agresivnih asimilacijskih trendova.

Nabrojene institucije manjinske politike Crne Gore upućene su na tijesnu međusobnu suradnju uz puno međusobno poštovanje i pridržavanje zakonskog okvira kojim je regulirano djelovanje svake od njih. Striktnim pridržavanjem normativnog okvira kojim je utvrđena nadležnost i usklađenom međusobnom suradnjom manjinskih institucija bilo bi moguće značajno unapređenje funkcioniranja svake od njih pojedinačno, ali i svih zajedno.

HG: Koji problemi opterećuju rad manjinskih nacionalnih institucija, pa i Fonda?

SK: Osnovnim problemom manjinske politike Crne Gore smatram to što razvijenu institucionalnu infrastrukturu ne prati i razvijena normativna infrastruktura, koja bi omogućila kvalitetno i efikasno funkcioniranje nabrojanih institucija. Konstituiranje institucija bez predhodno pripremljenog dovoljno kvalitetnoga normativnog okvira i bez njihove zadovoljavajuće popunjenosti administrativnim kapacitetima, tj. kompetentnim stručnim kadrom, dovodi u pitanje ozbiljnost namjere osnivača da osnovane institucije učini funkcionalnim odnosno stječe se dojam da se aktivnosti iz domena manjinske politike svode na nastojanje da se forma zadovolji, a bit zapostavi. U prilog navedenome govore sljedeće činjenice:

- Kadrovska popunjenost sistematiziranih radnih mjesta u manjinskim institucijama je nezadovoljavajuća. Tako je početkom 2012. g. u Ministarstvu za ljudska i manjinska prava od 27 sistematiziranih radnih mjesta bilo popunjeno samo 12; u Centru za razvoj i očuvanje kultura manjina od sistematiziranih sedam radnih mjesta bila su popunjena samo tri, a u Fondu za manjine od 10 sistematiziranih radnih mjesta popunjena su samo četiri.

- I uz činjenicu da samo Crna Gora, među državama njezina neposrednog pa i šireg okruženja, ima institucionaliziran fond za potporu aktivnostima usmjerenim na očuvanje, unapređenje i afirmaciju manjinskih posebnosti, ne može se reći da ona prednjači u visini financijske potpore manjinskim nacionalnim zajednicama. Naprotiv! Vrlo oskudnim

proračunskim sredstvima u iznosu od 0,15% ukupnog proračuna Crne Gore, umanjenog za proračun državnih fondova i kapitalni proračun, financira se cjelokupna manjinska populacija Crne Gore kojom je obuhvaćeno 55% stanovništva Crne Gore! Ako se ima u vidu činjenica da je godišnji proračun Matice crnogorske veći od zbroja proračuna svih šest manjinskih nacionalnih savjeta, da je godišnji proračun kazališta Zetski dom približno jednak proračunu Fonda za manjine, kojim se financiraju projekti značajni za sve manjinske nacionalne zajednice, kao i da je proračun Crnogorskoga narodnog pozorišta približno jednak zbroju proračuna svih nabrojanih manjinskih institucija, bit će znatno jasnija pozicija manjinskih institucija u odnosu na institucije uvjetno većinske nacionalne zajednice.

Manjinski nacionalni savjeti nemaju tretman adekvatan njihovu položaju i značaju koji je utvrđen zakonom. Kao krovne institucije manjinskih nacionalnih zajednica, odnosno kao predstavnička i zastupnička tijela manjina, kao tijela koja bi trebala biti partneri Vladi Crne Gore u rješavanju važnih pitanja za manjinske zajednice, trebali bi biti izvan zone ovisnosti o izvršnoj vlasti. Posebno bi bilo važno da su ekonomski nezavisni, što znači da na visinu proračunskih izdvajanja za njih ne bi trebale imati utjecaj institucije izvršne vlasti. Neadekvatno riješen način financiranja manjinskih nacionalnih savjeta doveo je do apsurdne situacije da su se savjeti više bavili Fondom i raspodjelama sredstava Fonda, nego funkcijama iz domena njihovih nadležnosti. Zbog navedenih razloga smatram da bi Savjeti nacionalnih zajednica trebali biti tijela Skupštine Crne Gore, kojoj bi bili odgo-

vorni za svoj rad, da bi se trebali financirati precizno utvrđenim fiksnim proračunskim postotnim iznosom, ali barem dvostruko većim financijskim iznosom od dosadašnjeg, onim koji bi omogućio njihovo normalno i nesmetano funkcioniranje.

Siguran sam da bi prilagodba normativne infrastrukture realnim potrebama već uspostavljene institucionalne infrastrukture u značajnoj mjeri pridonijela unapređenju manjinske politike Crne Gore.

HG: Pažnja javnosti i ove je godine, kao i ranijih, usmjerena prema Fondu u trenutku raspodjele sredstava. Čime je izazvana?

SK: Raspodjele financijskih sredstava u siromašnim društvima uvijek zavređuju veliku pažnju javnosti. Ako se vrše raspodjele sredstava novih institucija, posebno fondovskog karaktera, uobičajeno je da je pažnja javnosti pojačana. Kada se, međutim, vrše raspodjele sredstva ranjivih grupa kao što su manjinski narodi i druge manjinske nacionalne zajednice, odnosno onih grupa koje sredstva nikada ranije nisu imale pa ih nisu ni mogle raspodjeljivati, kada to raspodjeljivanje vrše oni koji, po pravilu, nikada ranije nisu bili u prilici da to rade, pa još kada se ta sredstva raspodjeljuju onima koji ranije, po pravilu, nisu obuhvaćeni financijskim potporama raznih državnih fondova i drugih institucija, onih koji su imali samo fiktivno, ali ne i realno pravo na sudjelovanje u tim i takvim raspodjelama sredstava, onda je sama navjava raspodjele ne samo poziv na opću pažnju, već se to pretvara u poziv na opću uzbunu.

Raspisivanje natječaja za raspodjelu sredstava Fonda je signal za političke snage

koje se distanciraju od politike ravnopravnog sudjelovanja građana u korištenju individualnih ljudskih sloboda i prava, posebno od politike ravnopravnog korištenja manjinskih kolektivnih i individualnih prava, za snage koje instaliranje instituta afirmativne akcije doživljavaju kao uspostavu viška prava za manjinske nacionalne zajednice i njihove pripadnike da se još jedanput usprotive uspostavljanju i egzistiranju manjinskih institucija, da još jedanput postave pitanja poput onih - čemu u građanskoj državi manjinske institucije, posebno Fond za manjine; čemu forsiranje manjinskih posebnosti, pa još i financijska potpora za dezintegrativne i segregacijske trendove; čemu financiranje projekata koji nemaju zadovoljavajuću kvalitetu i čiji nedovoljno kredibilni nositelji nemaju nesumnjiv kapacitet da ih uspješno realiziraju; čemu davanje prava da raspodjele sredstava građana vrše oni koji u toj djelatnosti ranije nisu sudjelovali, koji u tu djelatnost nisu dovoljno upućeni i koji za to nisu kompetentni?

Ovakva i slična pitanja moćno su oružje u rukama onih koji se vješto znaju usprotiviti "pretjeranoj brizi države za manjine", onih koji smatraju da unosnu i dobro naplativu brigu o manjinama i njihovim individualnim i kolektivnim pripadnicima trebaju voditi pripadnici većinskog naroda, kao što su to, uostalom, i do sada radili.

Ovoj grupaciji nezadovoljnika raspodjelama sredstava Fonda priključuju se, naravno, one organizacije i pojedinci čiji projekti svojom kvalitetom, značajem za manjinsku nacionalnu zajednicu ili tematikom koju obrađuju nisu zavrijedili da budu obuhvaćeni financijskom potporom Fonda, kao i

neki pojedinci i njihovi NVO-i koji se desetljećima natječu jednim te istim projektima na natječajima raznih fondacija i institucija i koji nekoliko puta dobivena sredstva troše na sve drugo osim na realizaciju podržanih projekata.

HG: Kako objašnjavate veliki broj napisa u elektroničkim i pisanim medijima koji prate raspodjelu sredstava Fonda?

SK: Neinventivne grupice nezadovoljnika raspodjelama sredstava Fonda, bilo da je riječ o pojedincima ili udruženjima, koje zajedno predstavljaju malobrojnu i beznačajnu grupaciju agresivnih, ali neutjecajnih hajkača, u rukama političkih snaga koje djeluju iza kulisa, a o kojima je bilo riječi, i u sprezi sa senzacionalističkim nastrojenim novinarima, eksponentima tih političkih snaga u medijima, dobivaju nadrealnu moć koja ih dovodi u fantastičnu poziciju da svojim spletkarenjem utječu na kreiranje javnog mnijenja. Jedna od žrtava te sprege i iz nje proistekle medijske hajke je i Fond za manjine.

U navedene problematične grupacije ne ubrajam ona pravna i fizička lica čiji projekti su zavrijedili značajno visok bodovni saldo i koji su bili ozbiljna konkurencija projektima koji su obuhvaćeni financijskom potporom Fonda.

HG: Zašto su pojedini predstavnici manjinskih savjeta iz Upravnog odbora Fonda također nezadovoljni raspodjelom sredstava Fonda, pa su čak i napustili sjednicu kada se raspravljalo o raspodjeli sredstava?

SK: U proceduri donošenja odluka o raspodjeli sredstava Fonda skoro da nikada nije bilo jednoglasja. Redovito su

odluke donošene preglasavanjem. Čak i onda kada je postizana opća saglasnost o tome da neki projekt treba biti obuhvaćen potporom Fonda, visina iznosa financijske potpore određivana je preglasavanjem. Nikada se nije dogodilo da je raspodjela sredstava Fonda protekla na opće zadovoljstvo članova Upravnog odbora. Uvijek su preglasani članovi UO-a iskazivali određenu dozu nezadovoljstva, ali se do sada nije događalo da, izrevoltirani donesenim odlukama, napuste sjednicu UO-a. Uvijek je poštovana volja nadpolovične većine od ukupnog broja članova UO-a (najmanje osam). Prvi put se to dogodilo na sjednici UO-a Fonda na kojoj je odlučivano o prvoj raspodjeli sredstava Fonda za 2012. godinu kada su dva člana UO-a, zbog principijelnih razloga odnosno zbog toga što UO nije omogućio praćenje sjednice medijima i predstavnicima civilnog sektora, napustila sjednicu. Netočno je da su sjednicu napustili zbog toga što projekti za koje su oni bili zainteresirani nisu obuhvaćeni financijskom potporom Fonda. Netočno je i to da su članovi UO-a koji su napustili sjednicu predstavnici manjinskih nacionalnih savjeta u UO-u Fonda.

HG: Smatrate li da su pojedini članovi Upravnog odbora Fonda u konfliktu interesa kada odlučuju o projektima svojih savjeta?

SK: Pravilnikom o kriterijima za vrednovanje i raspodjelu sredstava za financiranje i sufinanciranje projekata iz sredstava Fonda za zaštitu i ostvarivanje manjinskih prava (čl. 10., st. 3.), regulirano je: „Lice koje je na bilo koji način učesnik programske aktivnosti u vezi sa konkretnim projektom, a ujedno je i član Komisije, ne

može učestvovati u vrjednovanju i rangiranju tog projekta, o čemu je dužno na vrijeme obavijestiti UO Fonda.“ Komisija za utvrđivanje/sprečavanje konflikta interesa je, na zahtjev nekih NVO-a, razmatrala jesu li i u kojoj mjeri su članovi UO-a iz manjinskih nacionalnih savjeta u konfliktu interesa jer sudjeluju i u odlučivanju o projektima svojih savjeta. Stajalište nadležne državne Komisije glasilo je da konflikt interesa nije utvrđen te da oni mogu nastaviti svoj rad u UO-u Fonda u punom kapacitetu.

HG: Jesu li optužbe o navodnoj neregularnoj raspodjeli utemeljene?

SK: Smatram da ni kod nas, ni u našem bližem okruženju još nisu stvoreni ambijetalni uvjeti za raspodjele financijskih sredstava koje bi bile lišene svake sumnje u objektivnost i nepristranost, odnosno da još nisu sazđani realni uvjeti za potpunu regularnost u ocjenjivanju kvalitete projekata. Nesporno je da ni u raspodjelama sredstava Fonda nije bilo sve idealno regularno, ali sam siguran da je svaka sljedeća raspodjela sredstava Fonda transparentnija, nepristrasnija, regularnija i pravednija od predhodne. Čvrsto sam uvjeren da se raspodjele sredstava Fonda vrše na pravedniji i zakonitiji način nego što se to čini u bilo kojoj fondovskoj ili drugoj instituciji u Crnoj Gori koja vrši raspodjelu sredstava projektima civilnog sektora.

HG: U negativnu kampanju protiv Fonda uključili su se i pojedini funkcionari nekih političkih partija optužbama da se sredstvima Fonda financiraju izborne kampanje nekih političkih partija ili koalicija. Koliko su te optužbe istinite?

SK: Sredstvima Fonda financiraju se isključivo projekti značajni za očuvanje, razvoj i afirmaciju manjinskih posebnosti u području nacionalnog, etničkog, kulturnog, jezičnog i vjerskog identiteta. Ti projekti imaju svoje proračune koji su predmet analiza komisija UO-a Fonda u proceduri odlučivanja o financijskoj potpori. Korisnici sredstava Fonda dužni su Fondu dostavljati validne dokaze o trošenju tih sredstava.

Sasvim je sigurno da Fond, ni jednim centom, nikada nije financirao političke aktivnosti, pa ni političke partije. Uvjeren sam da će i državne institucije, nadležne za praćenje financijskih tokova, savjesno i pažljivo analizirati kako korisnici sredstava Fonda troše sredstva po reznih obveznika.

HG: Kakvo je Vaše stajalište o sve prisutnijim inicijativama za prekompoziciju Fonda?

SK: Dio prilično utjecajnih društvenih snaga u Crnoj Gori uspostavljanje i jačanje manjinskih institucija doživlja kao neopravdano instaliranje viška prava pripadnicima manjinskih nacionalnih zajednica. Neki pripadnici civilnog sektora iz (uvjetno rječeno) većinske nacionalne zajednice smatraju da pripadnici manjinskih populacija nemaju kapaciteta da se brinu o svojim interesima i interesima svojih nacionalnih zajednica pa sebi i svojim udruženjima stavljaju u obvezu humanu, ali i unosnu i dobro naplativu brigu o pripadnicima manjina i njihovim pravima. Kada njihovi „humani“ projekti ne budu obuhvaćeni potporom Fonda, to je sasvim dovoljan razlog za zahtjev za prekompoziciju, pa i demontažu Fonda. Dio civilnog sektora na

agresivan način inzistira da se Upravnom odboru Fonda izuzme iz nadležnosti odlučivanje o raspodjeli sredstvima Fonda, odnosno da se odlučivanje o sredstvima Fonda premjesti iz Fonda u neakve nadkompetentne, nadstručne, neprijeporne moralne i nadljudski nepristrasne komisije. Već dulje vrijeme prisutna je tendencija predsjednika manjinskih nacionalnih savjeta da se odlučivanje o sredstvima Fonda premjesti iz Fonda u manjinske savjete ili u neformalnu nadinstituciju predsjednika manjinskih nacionalnih savjeta. Sve prezentirane tendencije smatram prikrivenim nastojanjima da se počne s dekompozicijom Fonda, a u nekoj kasnijoj fazi i potpunom demontažom. Nadam se da te tendencije neće biti dovoljno osnažene da bi mogle biti realizirane. Nadam se da će Fond nastaviti obavljati svoju humanu i iznimno korisnu misiju.

HG: Kojim radnim rezultatima se može pohvaliti Fond za nacionalne manjine?

SK: Na stotine tiskanih književnih djela, isto toliko raznih publikacija, monografija i slično, na desetine pokrenutih aktivnih časopisa i drugih tiskanih i elektroničkih medija; na desetine folklornih, dramskih, muzičkih, likovnih i drugih smotri; desetine TV-emisija, kratkometražnih filmova i slično predstavljaju vrlo bogatu i značajnu produkciju koju je financirao ili sufinancirao Fond. Značajan dio te produkcije može služiti na čast njihovim autorima, nositeljima, kao i njihovim manjinskim zajednicama, ali i na ponos Fondu za zaštitu i ostvarivanje manjinskih prava i njegovu osnivaču, naravno i na ponos Crnoj Gori.

Božo Vodopija, Generalni konzul Republike Hrvatske u Kotoru

Za radnim stolom

Razgovor vodio:
Mirko Vičević

**Koliko se Božo Vodopija
'vezao' uz Boku kotorsku?**

Kotorski biskup mons. Ilija Janjić često za Boku kotorsku zna reći da je ona protkana trima ljepotama: ljepotom prirode, ljepotom kulturno-povijesne baštine i ljepotom svetosti. Ja ću uz to dodati i mnogobrojnim dobrim ljudima. Pa tko se ne bi vezao uz takvu ljepotu? Istina, dugo godina sam kao novinar istraživao i prezentirao te ljepote i pratio mnoge, na žalost često manje lijepe događaje, one kakve kakve je život donosio. Svaki dan u Boki, a posebno posljednjih pet godina koliko tu živim kao generalni konzul, ponovno potvrđuje istinu koju je zapisao najveći pjesnik Boke, Frano Alfirević: „Nikad

S roditeljima i sestrom na proslavi blagdana svetog Vlaha u Dubrovniku 1966.

ti ne bih mogao reći zbogom, zemljo neizrecive ljepote...”

Slobodnog vremena uvijek je malo, kako ga provodite?

U ovom poslu, ako ga hoćeš pošteno raditi, a mislim da se tako ponašam, kad ujutro u sedam vezuješ kravatu nikada ne znaš kad ćeš je razvezati. Slobodnog vremena je malo, pogotovo što ono nije posloženo tako da bi se moglo unaprijed planirati. Zato je ovdje u Kotoru, u Boki, koja je cijela muzej na otvorenome, najljepše to vrijeme iskoristiti za šetnju. Ne zna se gdje je ljepše - jesu li to visoki Spiljari i kotorske zidine, predivne šetnice

i uvale na Lušnici, dva peraška otoka i otok Gospe od milosti, susreti s prijateljima.

Najdraže mi je, ipak, ako sam ikako u mogućnosti, biti na večernjoj misi u svetoj Klari. Ništa čovjeka ne može tako osvježiti, odmoriti i osnažiti...

Poznato je da volite i pratite sve sportove, a vaterpolo na poseban način, čini mi se.

U današnje vrijeme kad je pred mladima mnoštvo izazova i još više zamki, kad se čini da će se nove generacije upropastiti raznim ovisnostima prije negoli i počnu živjeti, sport potvrđuje kako još ima i zdravlja i nade i želje za po-

stignuće pravih vrijednosti. U našim primorskim gradovima, osobito u Dubrovniku i Kotoru, živi se za vaterpolo.

Koliko samo jedna olimpijska medalja donese iskrenog zadovoljstva, nacionalnog ponosa, sreće, koliko djece privuče da požele uskočiti u bazen... To je nemjerljivo! Samo da i društvene zajednice u svojim proračunima to prepoznaju i bolje vrednuju.

Recimo da ste dobili nagradno putovanje, kamo biste s obitelji najradije otputovali na tjedan dana?

Volio bih da ste mi ponudili duplo, dva tjedna. Toliko bi

Predsjednici Stipe Mesić i Filip Vujanović, te gradonačelnica Kotora Marija Čatović, nakon potpisivanja međudržavnog ugovora, čestitaju generalnom konzulu Božu Vodopiji dobivanje novoga konzularnog prostora u bivšem Domu pomoraca (8.7.2008.)

nam trebalo za jedno temeljito putovanje, hodočašće u Svetu zemlju... Naime, iako relativno dosta putujemo, to nam je jedna od neostvarenih želja.

A tjedan, pa barem i jedan slobodan dan, gdje god bio s obitelji, to mi je najljepše provedeno vrijeme.

Kako vidite sljedeća desetljeća na ovim prostorima južnog Jadrana?

Hrvatska je članica NATO-a, a od sljedećeg ljeta i punopravna članica EU-a. I Crna Gora iznimno dobro napreduje na putu prema euroatlantskim integracijama. Ono što je preduvjet za pristupanje u to članstvo, u biti i važnije od samog članstva, je dostizanje i življenje standarda zapadne demokracije. Povijest potvrđuje kako su ovi prostori stolje-

S proslave Dana državnosti RH na kotorskoj Citadeli

Obitelj Vodopija na Trgu od oružja, ispod prostorijsa GK RH u Kotoru

ćima znali biti dio naprednog svijeta, a znat će to i u budućnosti. Najvažnije je, kako nas to uči iskustvo starog Dubrovnika, u svemu imati mjeru. Ja sam po prirodi optimist, ali ovdje optimizam zaista nije bez pokrića.

Izdvojite nekoliko najdražih trenutaka za vrijeme Vašeg mandata kao generalnog konzula Republike Hrvatske.

Prioritet svakako zaslužuje sreća što sam ovdje upoznao puno divnih i dragih ljudi, pravih prijatelja. To je ono što ostaje i što nije ograničeno mandatima. Osobno se, a ne samo profesionalno, veselim svakom trenutku kad sam mogao pridonijeti obnovi pokidanih veza između Hrvatske i Crne Gore, osobito između

susjeda Boke kotorske i Dubrovačko-neretvanske županije. Ostvareni su mnogobrojni projekti u gospodarstvu, znanosti, kulturi, sportu i u mnogim drugim segmentima života. Pamtit ću i susrete s proslave Dana hrvatske državnosti na kotorskoj Citadeli. Svaki demokratski iskorak koji je proširivao prava nacionalnih manjina u Crnoj Gori, među njima i hrvatskoj autohtonoj zajednici, iznimno veseli. Mogu li se opisati emocije ljudi koji su doživjeli da nakon nekoliko desetljeća zabrana ponovno krene kotorskim ulicama procesija za svetog Tripuna? Oni koji su do jučer sa strahom izgovarali svoju nacionalnu pripadnost i vjersku opredijeljenost danas mogu dobiti osobne dokumente na svom jeziku, a na katedralu

su za veliku proslavu jubileja 1200. obljetnice dolaska relikvija sv. Tripuna iz Carigrada u Kotor, uz državnu crnogorsku i crkvenu vatikansku zastavu mogli istaknuti i svoju narodnu, hrvatsku zastavu. Iz svog mandata svakako ću pamtiti 5. veljače 2009. godine kad je Generalni konzulat RH počeo raditi u prostorijama na Trgu od oružja i 8. srpnja 2008. kad je potpisan međudržavni ugovor kojim je Crna Gora Republici Hrvatskoj ustupila Dom pomoraca na Pjaci od muzeja, gdje će u budućnosti uz konzularno predstavništvo biti i Hrvatski kulturni centar. Volio bih da taj projekt, koji usporavaju neke tehničke teškoće, što prije postane realnost.

Putovanje kroz prošlost

Priredio:
Joško Katelan

Udvorani ŠOSMO „Vida Matjan“- crkve sv. Duha u Kotoru, 17. rujna 2012. godine obilježena je 60. godišnjica rada ove značajne institucije.

Dio našeg življenja su važni datumi, događaji, jubileji. Oni su trag i znak sadašnjeg i prošlog vremena. Zbog toga ih trebamo dostojno i dosljedno obilježiti i otrgnuti od zaborava.

Čovjeka kad dođe u naš Kotor ne dočekaju samo prijatelji i Kotorani, nego i vjekovi koji su sve vrijeme njegova postojanja ugrađeni u ono što je tu stvarano, čuvano i na kraju sačuvano sve do današnjih dana. Jedna od riznica koja brižljivo i postojano čuva neprocjenjivo kulturno blago prošlih epoha ovog prostora je Pomorski muzej.

Obilježavamo 60. godišnjicu rada ove značajne kulturne institucije kroz njezino postojanje i trajanje jer Pomorski muzej je mjesto gdje se na najljepši način doživljava priča o pomorstvu, pomorskoj povijesti, slavnim kapetanima,

Pomorski muzej je mjesto gdje se na najljepši način doživljava priča o pomorstvu, pomorskoj povijesti, slavnim kapetanima, mjesto gdje se sažima vrijeme i prostor, a vjekovi čitaju kroz bogatstvo izloženih eksponata

Dodjela plakete Marini Dulović

mjesto gdje se sažima vrijeme i prostor, a vijekovi čitaju kroz bogatstvo izloženih eksponata.

Muzej je nastao postupnim razvojem iz prvobitne zbirke Bratovštine Bokeljske mornarice 1880., a za javnost je bio otvoren 1900. u prizemlju palače Drago.

Revnosni ljubitelj starina Josip Jakičević zbirku je sistematizirao i 1938. postavio na prvome katu barokne palače porodice Grgurina, palače koju je oporukom iz 1814. ostavio gradu Kotoru posljednji potomak ove znamenite kotorske porodice, biskup Marko Anton Grgurina.

U rujnu 1952. palača je kompletno restaurirana i svoje pravo mjesto na prvome i drugom katu našao je Pomorski muzej.

Na vrlo impresivan način izloženi su eksponati u povijesno-umjetničkoj, etnografskoj i pomorsko-tehničkoj zbirci, kojom je prikazan razvoj pomorstva i kultura življenja Boke kotorske i Crnogorskog primorja od najstarijih vremena do danas.

Da je muzej postao ono što jest zasluga pripada i kormilarima toga metaforičnog broda u koji su utkali dio sebe cijena gospoda - prof. Pavo Verona, prof. Ignjatije Zloković, mr. Jovica Martinović i prof. Milan Begović.

Danas se trenuci pomorske prošlosti doživljavaju na moderan i suvremen način uz pomoć audiovodiča na šest svjetskih jezika i tako se muzej pridružio porodici suvremenih europskih muzeja.

Kultura je univerzalna i ona u većoj ili manjoj mjeri mora pripadati svakom čovjeku. S tim ciljem naš muzej približio je kulturnu baštinu i osobama s posebnim potrebama i prvi je u okruženju koji danas posjeduje u prizemlju palače odjeljenje koje omogućuje videouvid u muzejski postav.

Dodjela zahvalnice HGDCG

Realizirali smo i projekt otvaranja edukativnog odjeljenja gdje se mlada populacija upoznaje s bogatom pomorskom poviješću. Osim što time ispunjavamo obvezu prema našim precima, pokazujemo da je Crna Gora i pomorska država s jedne strane, a s druge da muzeji i kulturne institucije

moraju biti i obrazovne.

Danas značajno mjesto u muzeju imaju donacije koje su u prošlom desetljeću obogatile muzejske zbirke s više od 300 vrijednih i dragocjenih predmeta iz poznatih kapetanskih obitelji Tripković, Radimir, Dabinović, Valčić, Laforest, Pasković, Brajković i dr.

Don Anton Belan, dobitnik nagrade Merito Navali

Sa željom da se bogata kulturna baština pokaže i izvan prostora Crne Gore, s vrijednim predmetima muzej se prezentirao i u europskim kulturnim metropolama: Parizu, Ateni Veneciji, Plovdivu, Nesebaru, kao i u gradovima bivše Jugoslavije: Zagrebu, Beogradu, Puli, Rijeci, Krku, Novome Sadu, Dubrovniku i dr.

Njegujući kulturnu baštinu Sredozemlja, muzej je otvorio svoja vrata srodnim institucijama sa željom da svoja umjetnička djela i kulturnu baštinu pokaže i prikaže Kotoranima i Crnoj Gori. Tako smo u palači Grgurina organizirali izložbe: „Od Sušaka pa do lipe Boke“, „Odijevanje u Vojvodini XVII i XVIII vijeka“, „Austrougarske utvrde na istočnoj obali Jadrana“, „Boka i Pula u oku kame-re“, „Obala naših unuka“, „Po svjetskim morima“ i dr.

Zidove palače Grgurina če-

sto su u proteklom razdoblju krasile slike poznatih i priznatih umjetnika: Vaska Lipovca, Marija Maskarelija, Aleksandra Prijića, Luke Berberovića, Vasilija Ivankovića, Antuna Spreme, Voja Tatara, Mikija Radulovića i dr.

Značajne pomorske ličnosti i događaji koji su izloženi u muzeju ovjekovječeni su na poštanskim markama: Bitka kod Lepanta, Bitka kod Patrasa i Pireja, kapetan Petar Želalić, kapetan Ivo Visin, marinist Vasilije Ivanković. Sva spomenuta imena bila su i ostala velikani naših prostora i njegovi pravi ambasadori.

Međunarodna suradnja ogledala se i u organiziranju znanstvenih skupova, kao i u obilježavanju međunarodnih datuma, kao što je to *Noć muzeja* koja je posljednjih godina dobila veliki značaj jer ima svoj moto: „Muzej - Mladost -

Muzika“.

Muzej nije u proteklom razdoblju bio samo kulturna institucija, već i mjesto dogovora i sastanaka mnogobrojnih delegacija iz svih područja društvenog života, i postao je mjesto susreta mnogih javnih ličnosti, političara, ambasadora, umjetnika, kulturnih zaposlenika. Svoje impresije o gradu Kotoru i muzeju zapisali su u trajan dokument - Knjigu dojmova.

Muzej ima i svoju izdavačku djelatnost jer davno je rečeno - sve što nije zapisano, nije ni postojalo. Bez prekida, od 1952. muzej izdaje publikaciju *Godišnjak Pomorskog muzeja*.

Osim ove edicije, muzej je izdavač vrlo značajnih knjiga kao što su: „Prčanj“ don Nika Lukovića, „Ime, znak života“ prof. dr. Gracijele Culić, „Ljudi iz Boke“ prof. dr. Antuna Sbutege, „Putovanja kapetana

Iva Visina“ Petra Palavršića i Slavka Dabinovića, „Kultura i pravo“ Predraga Malbaše i Tijane Samardžić.

Uz ova izdanja muzej izdaje i mjesečni bilten *Jedra Boke* koji smo pokrenuli sa željom da približimo kulturu i kulturne manifestacije koje osim muzeja organizira i UNESCO grada Kotora.

„*Jedra Boke* prate sve važnije aktivnosti koje se održavaju u palači Grgurina i tako za povijest ostavljamo životopis samoga muzeja“, rekla je u pozdravnoj riječi mr. Mileva Pejaković Vujošević, direktorica Pomorskog muzeja.

Danas ovaj muzej nije samo vizualni čuvar prošlih epoha, već je to institucija koja želi i hoće afirmirati ljude koji su dali i daju puni doprinos izučavajući pomorsku prošlost i ukupnu kulturnu baštinu jer kultura je područje društvenog života koja ima presudan značaj za afirmaciju jednog naroda, jedne regije i države dajući joj snažan pečat uokvi-

ren vremenom i prostorom.

Muzej je 2004. godine utemeljio nagradu „Merito navali“, po svilenom počasnoj zastavi koju je slavni kapetan Ivo Visin s Prčanja dobio od austrougarskog cara Franje Josipa 1860. za pothvat na moru tj. oplovivši svijet svojim brikom „Splendido“ za 7 godina 6 mjeseci i 19 dana, od 1852. do 1859. godine.

Do sada su nagradu „Merito navali“ dobili poznati i priznati kulturni stvaratelji: dr. Miloš Milošević, Antun Tomić, mr. Jovica Martinović, kap. Milan Sbutega i ing. Petar Palavršić.

- Ove godine nagrada je dodijeljena čovjeku koji je svoje djetinjstvo proveo u mjestu slavnog kapetana Iva Visina i don Nika Lukovića, koji mu je bio prvi učitelj ne samo vjere, nego i povijesti i ljubavi prema umjetnosti i svemu onome što je lijepo. To je don Antun Belan, župnik grada Kotora i generalni vikar Kotorske biskupije. On je kroz dugi niz godina strpljivo, smireno i odmjereno

svoju bogatu riznicu znanja ugrađivao ne samo u svoje propovijedi koje su, uz duhovnu, uvijek sadržavale i neku povijesnu komponentu, već se i brinuo za golemo kulturno blago u posjedu Kotorske biskupije, blago koje on najbolje danas poznaje. Prvi je bogatu sakralnu riznicu biskupije prezentirao u prostorima muzeja nekoliko puta, počevši s prvom izložbom 1998. u kojoj su bili izloženi srebrni križevi Kotorske biskupije od 15. do 19. stoljeća. Zatim je slijedila izložba pod nazivom „Primijenjena umjetnost u službi euharistije“ 2005. s brojnim srebrnim predmetima zlatarskih radionica Kotora, Dubrovnika, Venecije, Austrije i Mađarske. Treća izložba bila je prigodom proslave 1200-te godišnjice dolaska relikvija sv. Tripuna iz Carigrada u Kotor, 2009. godine. Tada je bila postavljena izložba relikvijara Kotorske biskupije od 14. do 19. stoljeća. Svaku od ovih izložbi pratio je i odličan katalog u kojima

Eksponat sa izložbe

je on pisao i kataloške jedinice, a ponekad i predgovore. To je učinio i s izložbom „Zavjetni darovi Kotorske biskupije - nakit i medalje od XVI - XX stoljeća“, koja predstavlja poklon muzeju za njegov rođendan. Don Antun dao je doprinos i organiziranju dviju velikih izložbi koje su predstavljale Crnu Goru izvan njenih granica, jednu u Zagrebu, a drugu u Veneciji. Bile su to dvije najveće izložbe s prostora Crne Gore od obnove njezine državnosti. Za izložbu u Veneciji jedan od najvećih povjesničara umjetnosti danas u Europi, Vittorio Sgarbi, otvarajući izložbu rekao je uz ostalo: „*S ovom izložbom Venecija ne čini čast Crnoj Gori, već Crna Gora čini čast Veneciji.*“ Takvu lijepu pohvalu ne bismo mogli čuti da nije bilo velikog truda i pomoći don Antuna Belana, koji je angažirao poznatoga mletačkog stručnjaka za zlatarstvo Piera Pazzija da prouči nepoznate zavjetne funduse Kotorske biskupije - stoji u obrazloženju dodjele nagrade.

Ovo dovoljno govori o čovjeku koji zna, umije, cijeni i valorizira kulturnu baštinu naših prostora. Njegova ruka ispisala je vrijedne stranice od

kojih su neke tiskane i u *Gođišnjaku Pomorskoga muzeja*, u kojem je on i član uredništva.

Uručivši mu nagradu, Milleva Pejaković-Vujošević je rekla: „Vjerujem da s vama, dragi prijatelji, dijelim trenutke radosti što je nagrada došla u prave ruke čovjeka koji ne poznaje granice, ni vjerske, ni nacionalne, ni kulturne. On u svemu tome vidi most, a ne barijeru.“

Osim ove nagrade, uručene su i plakete ljudima koji su dali izniman doprinos uspješnom radu i afirmaciji našeg muzeja, i to: prof. Branislavu Mićunoviću - ministru kulture u Vladi Crne Gore, prof. dr. Andriji Lomparu - ministru pomorstva i prometa u Vladi Crne Gore, Mariji Maji Čatović - gradonačelnici Kotora, prof. dr. Antonu Sbutegi - ambasadoru Crne Gore pri Svetoj Stolici, prof. dr. Gracijeli Čulić, prof. Marini Dulović - direktorici ŠOSMO „Vida Matjan“ i gospodinu Zoranu Radimiru - kolekcionaru starina iz Dobrote.

U zgradi Pomorskog muzeja otvorena je izložba „Zavjetni darovi Kotorske biskupije: na-

Učesnici proslave

kit i medalje XVI - XX st.“, a izložbu je otvorio Branislav Mićunović, ministar.

Na ovoj izložbi, prvi put u Kotoru, predstavljen je manji odabir nakita i medalja iz bogatoga zavjetnog fundusa Kotorske biskupije. Bio je to sastavni dio značajne velike izložbe koja je uz pomoć Ambasade Crne Gore pri Svetoj Stolici održana 2010. godine u uglednome izložbenom prostoru biblioteke Marciana u Veneciji pod istovjetnim nazivom. Tu je izložbu pripremio i sve predmete stručno obradio Piero Pazzi, poznati stručnjak za mletačko zlatar-

Ministar Mićunović otvara izložbu

stvo. Fenomen nakita, zapravo priča o njemu, stara je koliko i ljudski rod. Nakit je oduvijek bio vjerni i intimni pratilac čovjekova načina odijevanja i izgleda. Pomno čuvan i u iznimnim prigodama na svjetlo dana iznošen, nasljeđivao se iz generacije u generaciju te je bio pokazatelj socijalnog statusa vlasnika, a nerijetko je izazivao zavist i izricao taštinu. Nakitu se ponekad pripisivala apotropejska - magijska moć. Bio je ili barem je trebao biti čuvar i znak bračne vjernosti još od rimskih vremena.

Veoma pogibeljan život pomoraca, bolesti i prirodne katastrofe, bili su povod da se nakit najčešće kao zavjetni dar poklanjao crkvi odnosno Bogorodici (Votum Fecit, Gratiam Accepit - zavjet učinih, milost primih). Činilo se to i u sumraku ovozemaljskog života, kada nije bilo nasljednika, pa je osim materijalne i povijesne vrijednosti imao je i onu metafizičku. Zavjet je obvezivao ponekad da bude čuvan pro tempore, što znači da se zauvijek nije smio otuđivati, iako većina zavjeta nije dana s tom obavezom.

S ovom izložbom nakit se barem nakratko ponovno vratio u bokeljsku kuću odakle je prije više stoljeća, kao zavjet, bio odnesen u neku od bokelj-skih crkava i položen na oltar, u čast Gospi.

Nakon otvorenja izložbe direktorica Pomorskog muzeja dodijelila je zahvalnice svima onima koji su dugogodišnjom suradnjom pomogli muzeju u ostvarivanju svoje misije. Među njima je i Hrvatsko građansko društvo Crne Gore, u čije ime je zahvalnicu primio Mirko Vičević, predsjednik.

*U KOTORU ODRŽANA VII. KONFERENCIJA PREDSJEDNIKA
PARLAMENATA MALIH EUROPSKIH DRŽAVA*

Kotor ugostio europske uglednike

Piše:
Danijela Vulović

UKotoru je 10. i 11. rujna održana VII. konferencija predsjednika parlamenata malih europskih država, čiji je domaćin bila Skupština Crne Gore i njezin predsjednik Ranko Krivokapić. Konferencija je okupila predsjednike parlamenata Andore, Cipra, Lihtenštajna, Luksemburga, Malte, Monaka, San Marina, Islanda i Crne Gore. U njezinu radu sudjelovao je i bivši zamjenik pomoćnika tajnika za obranu Sjedinjenih Američkih Država, Daniel Feta, a Konferenciju je pratila i gradonačelnica Kotora Marija Čatović.

Teme Konferencije, koja se prvi put organizira u Crnoj Gori, bile su: „Parlamentarna diplomacija malih zemalja kao stimulans za strane investitore“, „Uloga parlamenata u kontroli sektora bezbjednosti“ i „Male države i financijske usluge“.

„Vrlo smo ponosni što smo pokazali da ‘mali’ mogu biti i brzi. U posljednjih šest godina od obnove nezavisnosti

U posljednjih šest godina od obnove nezavisnosti pokazali smo da brzo kretanje ima pogrešaka, ali da se krećemo sigurno naprijed i dajemo dobar primjer u regiji.

Predsjednik crnogorskog parlamenta Ranko Krivokapić

pokazali smo da brzo kretanje ima grešaka, ali da se krećemo sigurno naprijed i dajemo dobar primjer u regionu. Crna Gora, koja baštini i ideju zajedništva Balkana, preuzela

je od Hrvatske baklju europskih integracija. To je učinila zahvaljujući viziji koju je imala“, rekao je otvarajući Konferenciju predsjednik crnogorskog parlamenta Ranko

Krivokapić. Također je naglasio da mobilnost predstavlja komparativnu prednost Crne Gore koju parlamenti trebaju snažno poticati. „Pragmatična politika mora dobiti bolju viziju za izazov koji je pred našim društvima i ekonomijama. Suviše smo mali i nemamo pravo na grešku. Najbliži smo onome što predstavljaju najbolji časovnici, najmanje greška dovodi do zastoja u mehanizmu. Osuđeni ste na stalnu provjeru“, istaknuo je Krivokapić.

Prva konferencija predsjednika parlamenata malih europskih država održana je 2006. godine u Monaku. Sljedeće godine domaćin je bio San Marino, zatim Lihtenštajn, Cipar, Luksemburg, a prošle godine Malta. Konferencija se održava svake godine u drugoj državi članici, po principu rotacije. Sljedeće godine Konferencija će se održati na Islandu.

Konferencija u Kotoru završena je usvajanjem deklaracije koja naglašava potrebu osiguranja boljeg života građana i zaštite interesa malih zemalja.

Učesnici konferencije

Polaznici nastave u Kotoru

DEVETA GODINA NASTAVE HRVATSKOG JEZIKA I KULTURE U KOTORU I TIVTU

Novi izazovi

Piše:
Ana Šarčević

Počela je nova školska godina, a s njom i nova godina učenja hrvatskog jezika i kulture za zainteresirane polaznike osnovnih i srednjih škola u Kotoru i Tivtu. Od ove godine nova je i učiteljica hrvatske nastave – moja malenkost, Ana Šarčević.

Početak nove nastavne godine prigodno je obilježen i blagoslovom školskih torbi te molitvom Duhu Svetome u mnogobrojnim crkvama u Boki kotorskoj.

U rujnu 2004. godine na početnu inicijativu Hrvatskoga građanskog društva Crne Gore i članova lokalne hrvatske za-

jednice, Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa Republike Hrvatske, želeći pružiti primjerenu pomoć u obrazovnom

procesu hrvatskih učenika na ovom području, uspostavilo je nastavu hrvatskog jezika i kulture te za učiteljicu odabralo najprije profesoricu Maju Širolu Pean, a zatim profesoricu Marinu Bastašić, koje su svaka po četiri godine poučavale učenike. Meni je pripala čast nastaviti ovaj i te kako važan projekt hrvatske nastave u Osnovnoj školi *Njegoš* u Kotoru i u Osnovnoj školi *Drago Milović* u Tivtu.

Tijekom prethodnih osam godina uspješnog rada polaznici hrvatske nastave imali su prilike usvojiti različite sadržaje. Integrativnim nastavnim programom bila su zastupljena područja učenja hrvatskog jezika, književnosti, povijesti, geografije, likovne i glazbene kulture te filmske umjetnosti. Njegovala se ljubav prema hrvatskom jeziku i Republici Hrvatskoj, ali i isticala važnost autohtonosti i očuvanja identiteta Hrvata u Boki kotorskoj. Također, u sklopu nastave organizirane su različite kreativne radionice, prigodne priredbe i terenska nastava. Ostvarena je plodna suradnja s diplomatsko-konzularnim predstavništvom Republike Hrvatske, kao i s hrvatskim udrugama i zajednicama, hrvatskim radijem, hrvatskom strankom, svećenicima Kotorske biskupije i mnogima drugima. Želja mi je nastaviti s realizacijom kvalitetnih projekata. Jednako tako željela bih učenicima hrvatske nastave pružiti što zanimljiviji pristup obradi nastavnih sadržaja. Bilo bi mi iznimno drago kada bi što veći broj učenika, njihovih roditelja, kao i hrvatskih građana uopće, prepoznao vrijednost hrvatske nastave kako u stjecanju znanja tako i u njegovanju hrvatskog identiteta, te me u tom kontekstu posebno veseli što se ove školske godine u hrvatsku nastavu upisalo i desetak novih učenika.

Polaznici škole u Tivtu

Početak nove nastavne godine prigodno je obilježen i blagoslovom školskih torbi te molitvom Duhu Svetome u mnogobrojnim crkvama u Boki kotorskoj. Tako su, primjerice, don Dejan Turza u Donjoj Lastvi, don Milidrag Janjić u Tiv-

tu i don Anton Belan u Kotoru usrdno molili za učenike i njihove školske uspjehe. Bilo bi prekrasno kada bi svi učenici kojima su blagoslovljene torbe u njima nosili i znanje koje im pruža nastava hrvatskog jezika i kulture.

Prof. Ana Šarčević

*DVOGODIŠNJICA VELIKOG USPJEHA PLANINARA IZ TIVTA,
KOTORA I DUBROVNIKA*

„Naša Afrika“

„Osvojiti Kilimadžaro, biti na krovu Afrike, budi posebne emocije radosti koje je teško opisati. Osjećate se moćno, dišete punim plućima, ispod vas je najveći kontinent, ali ubrzo shvatite prolaznost tog trenutka...“, ovim riječima Antonio Škanata opisao je osvajanje Kilimandžara, najveće planine u Africi, gostujući u emisiji *Tragom Hrvata Boke i događaja Radio Duxa*.

Piše:
Miro Marušić

Ekspedicija planinara, članova planinarskih klubova „Pestingrad“ iz Kotora, „Sniježnica“ iz Dubrovnika i udruge „Kondor“ uspjeli su osvojiti najveći vrh Kilimandžara 8. listopada 2010. godine. Na dvogodišnjicu toga velikog uspjeha Antonio se prisjeća s ponosom: „U tom ekvatorskom pojasu postoje samo suha i kišna razdoblja. Mi smo za uspon izabrali razdoblje kada nema kiša. Jedan od velikih problema za sve planinare su goleme oscilacije u temperaturi tako da dnevne temperature mogu dostići

visoke vrijednosti, i do plus trideset pet stupnjeva, dok su noći na tim visinama iznimno hladne i idu duboko u minus. Ništa nas nije moglo spriječiti jer je želja bila jača od svih klimatskih promjena i problema na koje smo naišli.“

Kilimandžaro, najveća planina Afrike, nalazi se između Tanzanije i Kenije, i jedna je od najviših planina svijeta. Nakon Everesta na Himalaji u Aziji, Akonkagve na Andama u Južnoj Americi i Mount McKinleyja u Sjevernoj Americi, predstavlja četvrti po redu najviši vrh nekog kontinenta na svijetu. Uzdiže se na 5.895 metara nadmorske visine, u

istočnoj središnjoj Africi, tri stupnja geografske širine južno od ekvatora. Kilimandžaro, prema jednom od nekoliko mogućih tumačenja na jeziku swahili, znači „planina demona“, a predstavlja simbol strahopoštovanja za stanovništvo koje živi u njegovu podnožju.

Put planinara iz Boke do Tanzanije trajao je dva dana. Putovalo se brodom, vlakom i zrakoplovom, bilo je iznimno naporno. U podnožju planine dočekali su ih domoroci, stanovništvo koje ima demonski odnos prema planini, koje joj iskazuje strahopoštovanje pa

se i pokapaju okrenuti licem prema Akibu, najvećemu masivu Kilimandžara na kojemu je i najviši vrh Uhuru peak.

Logističku potporu planinarima pruža lokalno stanovništvo. Oni su uglavnom vodiči, nosači prtljage i hrane. Prema osvajanju vrha može se krenuti sa šest različitih točaka, od kojih je jedna iz Kenije. Naša ekspedicija planinara stigla je od podnožja do prve točke kampa kroz takozvanu kišnu šumu na 2.700 metara nadmorske visine. Drugog dana napornim pješaćenjem stiže do drugoga baznog kampa

na 3.700 metra, gdje spavaju. Nakon toga kreće najteži i najzahtjevniji dio prema baznom logoru na 4.750 metara do koga se stiže za pet do šest sati preko platoa koji podsjeća na pustinju. U tom kampu obavljaju se posljednje pripreme za konačni uspon i osvajanje najvišeg vrha.

„Točno u ponoć krenuli smo ka vrhu. Do samog vrha stiže se vijugavom stazom. Bilo je iznimno zahtjevno, noć, niska temperatura, dodatni napor stvara i nedostatak zraka jer na tim visinama je sve rjeđi. Često smo se morali odmarati.

Antonio Škanata na krovu Afrike

Pet članova crnogorsko-hrvatske ekspedicije našlo se na najvećem vrhu Kilimandžara, Uhuru peaku (5.895 m.n.v.), dana 8. listopada 2010., istoga dana kada i Hans Meyer, prvi 'osvajatelj' Kilimandžara, davne 1889. godine, a samo 121 godinu kasnije.

Na vrh smo stigli nakon devet sati hoda i konačno smo razvili zastave Crne Gore i Planinarskog kluba 'Pestingrad'. Osjećao sam se ushićeno, ali na toj visini ne može se dugo ostati pa ubrzo shvatite prolaznost trenutka. 'Demoni' Kilimandžara bili su milostivi prema nama“, prisjeća se Antonio.

Jedan od članova ekspedicije Ivo Perčin, koji je javio obiteljima i medijima o velikom uspjehu naših planinara, prenosi nam svoje emocije: „Jedinstvenu veličinu osjećaja penjanja upotpunjuju i drugi penjači planinari koji su oko vas. Osjećate se kao dio jedne velike planinarske obitelji i svi dišu istim plućima. Na žalost, meni je nedostajalo nekih 150 metara jer zbog visinske bolesti nisam uspio osvojiti sam vrh, ali ipak sam jako ponosan.“

Iscrpljeni, ali i zadovoljni, članovi ekspedicije proslavili su nakon povratka u podnožje veliki uspjeh. Posebne emocije vežu se uz datum koji se pamti i ostaje urezan u povijest crnogorskoga planinarskog sporta, a koji su postigli članovi Planinarskog kluba „Pestingrad“ iz Kotora.

Ivan Perčin i Antonio Škanata

Peić Čaldarović, Dubravka & Stančić, Nikša: Povijest hrvatskoga grba, Školska knjiga, Zagreba, 2011, 315 str.

Simbolika hrvatskoga grba

**Grb Republike Hrvatske
jedinstveni je simbol
hrvatskoga državnoga
i nacionalnog identiteta.
Ova knjiga prvi put
znanstveno utemeljeno
i sustavno progovara o
mijenama i fazama razvoja
hrvatskoga grba**

Piše:
Vesna Kukavica

Šest stoljeća razvoja hrvatskoga grba svjedoči o burnim mijenama kroz koje je prolazila hrvatska težnja za državnom samostalnošću, izražena u grbu suvremene Republike Hrvatske koji baštini tragove grbova svih naših povijesnih pokrajina, kratki je sažetak jedinstvene fotomonografije *Povijest hrvatskoga grba* autorice mr. sc. Dubravke Peić Čaldarović i akademika Nikše Stančića. Knjiga *Povijest hrvatskoga grba* u divot izda-

nju zagrebačke Školske knjige nastala je u sklopu projekta *Temeljni dokumenti hrvatske povijesti*. Autorica teksta ove pregledne heraldičke studije je ugledna povjesničarka mr. sc. Dubravka Peić Čaldarović, kustosica u Hrvatskome povijesnome muzeju u Zagrebu te članica inicijativne skupine koja je osnovala Hrvatsko grboslovno i zastavoslovno društvo. Voditelj projekta i suautor knjige je akademik Nikša Stančić, znan u široj javnosti kao dugogodišnji predstojnik Katedre za hrvatsku povijest, a smatra se klasikom naše historiografije.

Znanstveno utemeljeno i sustavno

Hrvatski grb simbol je hrvatskoga nacionalnoga, političkoga i kulturnog identiteta, ali njegova je povijest dosad bila poznata samo vrlo uskom krugu stručnjaka. Ova knjiga prvi put znanstveno utemeljeno i sustavno progovara o mijenama i fazama razvoja hrvatskoga grba u povijesnim i društveno-političkim prilikama u kojima se razvijao. Istražujući uporabu grba kao oznake političkoga i kulturnog identiteta hrvatskog naroda, iskusni autorski dvojac vodi

Zaključci Hrvatskog sabora sa zasjedanja na Cetini 1. siječnja 1527. - pečat isprave sadrži prvi prikaz grba Hrvatske sa crvenim i srebrnim poljima nastao u Hrvatskoj

nas kroz detaljnu i složenu historiografsku analizu heraldičkog znakovlja hrvatskih povijesnih prostora središnje Hrvatske, Dalmacije i Slavonije te Dubrovnika i Istre. Uz historiografska razmatranja autori obrazlažu s više motrišta vizualno podrijetlo motiva crveno-srebrnoga šahiranog štita te odgonetaju dvojbu o tome kojom bojom, crvenom ili bijelom, počinju polja na štitu. Znakovito, u ovoj velebnoj monografiji prvi put je skupljena, interpretirana, ilustrirana te katalogizirana raznovrsna izvorna heraldička građa u *Katalogu izvora i ilustracija* (str. 221. - 280.), koja svojom bogatom riznicom heraldičkih likova uvijek ponovno potvrđuje hrvatsku pripadnost europskome kulturnome i političkom krugu.

Pravila o oblikovanju grbova stvorili su heroldi. U posljednjim desetljećima 14. stoljeća, pred kraj razdoblja tzv. žive heraldike, oni su se izdignuli kao utjecajni službenici na feudalnim dvorovima, baveći se u 15. i 16. stoljeću organizacijom viteških turnira i feudalnim protokolom.

Prvi hrvatski grb pojavio se potkraj 14. stoljeća

Još u ranom srednjem vijeku postojali su i pretheraldički

simboli koji su se vezivali uz povijesne teritorije srednjovjekovnoga hrvatskog kraljevstva, kao što su *mladi Mjesec* i *zvijezda Danica*, ali prvi grb Hrvatske pojavio se potkraj 14. stoljeća. U grbu hrvatsko-ugarskoga kralja Ludovika I. Anžuvinca politički identitet Hrvatske, tada predočen štitom s tri okrunjene lavlje glave, izražavao je jedinstvo i cjelovitost Hrvatsko-dalmatinskog kraljevstva.

Najstariji grb nije, znači, onaj s tri okrunjene glave kralja Žigmunda iz 1406. godine, već grb Hrvatsko-dalmatinskog kraljevstva iz vremena Ludovika I. Anžuvinca.

Od kraja 15. st. i u 16. st. istodobno su isticana tri različita heraldička simbola za označavanje triju političkih cjelina - Hrvatske, Dalmacije i Slavonije. Te tri povijesne hrvatske pokrajine oblikovale su se u doba dezintegracije hrvatskoga državnog teritorija preko kojega su se sukobljavali imperijalni sustavi Osmanskog Carstva, Mletačke Republike i Habsburške Monarhije, a poseban povijesni razvoj imale su također Dubrovačka Republika i Istra. Ipak, već u prvim desetljećima 17. stoljeća uočava se tendencija ponovnog sjedinjavanja triju pokrajinskih heraldičkih simbola u jedinstven grb trojedne Kraljevine Hrvatske, Dalmacije i Slavoni-

je, kao izraz novih hrvatskih političkih integracijskih težnja.

Povijesne mijene hrvatskoga grba

Proces sjedinjavanja heraldičkih simbola hrvatskih povijesnih pokrajina u doba uspona hrvatskoga nacionalnog pokreta u 19. stoljeću rezultira nastankom prvoga jedinstvenog službenoga grba trojedne Kraljevine Hrvatske, Dalmacije i Slavonije - sjedinjenoga grba, u štitu podijeljenoga na tri dijela: na crveno-srebrno šahirano polje, tri leopardove glave te kunu između greda sa zvijezdom.

Nakon završetka Prvoga svjetskog rata u novonastaloj Kraljevstvu Srba, Hrvata i Slovenaca, te kasnije u Kraljevini Jugoslaviji, povijesni grb Kraljevine Hrvatske, dakle štit s crveno-srebrnim šahiranim motivom uobičajio se u svojstvu općega, zajedničkoga službenog grba hrvatskih zemalja u sklopu jugoslavenškoga grba, a prvi put i kao samostalan grb nakon osnivanja Banovine Hrvatske 1939. godine. Od tada pa do kraja 20. stoljeća grb je doživio više modifikacija preživjevši četiri različita politička režima koji su se izmjenjivali u kratkim razdobljima. U grb samostalne Hrvatske, uz središnji crveno-srebrni šahirani štit, uključeni su povijesni grbovi Dalmacije i Slavonije, a pridodani su grbovi Dubrovnika i Istre, simboli- zirajući time i dodatno naglašavajući u to vrijeme ugroženu teritorijalnu cjelovitost Hrvatske.

Kompromis heraldike i politike

Hrvatska se obnovom građanskih društvenih odnosa

i uvođenjem demokratskoga političkog sustava nakon višestranačkih izbora 1990. godine vratila u krug zapadnog svijeta. Tom je prilikom Republika Hrvatska dobila i novi grb.

Novi grb istodobno je oslo-
njen na hrvatsku heraldičku
tradiciju i nosi obilježje tre-
nutka u kojem je 1990. godine
nastao. U svojoj izvedbi on je
svojevrstan kompromis više-
stoljetne heraldičke tradici-
je. Određeno je da „osnovicu“

grb u obliku štita dvostruko
podijeljen vodoravno i okomi-
to u dvadeset pet crvenih i bi-
jelih (srebrnih) polja, tako da
je prvo polje u gornjem lijevom
kutu štita crvene boje. Iznad
štita se nalazi kruna s pet šil-
jaka koja se u blagom luku
spaja s lijevom i desnom gor-
njim dijelom štita. U krunu je
smješteno pet manjih štitova s
povijesnim hrvatskim grbovi-
ma, koji su poredani od lijeve
na desnu stranu štita u ovom
redu: najstariji poznati simbol

Tim koji je izradio grb

Prijedlog grba Republike Hr-
vatske nastao je kao rezultat
tinskog rada. Stručnu osno-
vicu za izradu grba načinilo
je samostalno stručno povje-
renstvo, pod predsjedanjem
akademika Nikše Stančića -
ondašnjega predstojnika Za-
voda za hrvatsku povijest Fi-
lozofskog fakulteta u Zagrebu,
koje je osnovano u dogovoru

Slika zastave Republike Hrvatske na osnovi Zakona o grbu, zastavi i himni (Narodne novine br. 55., 21. prosinca 1990.)

grba čini „povijesni hrvatski
grb“, bez ukrasa iz razdoblja
socijalizma. Umjesto dotadaš-
nje zvijezde petokrake nosi
u sredini „povijesni hrvatski
grb“. Dan prije donošenja no-
vog Ustava 21. prosinca 1990.
u Saboru je prihvaćen *Zakon o
grbu, zastavi i himni Republike
Hrvatske*. U čl. 7. određen je
sadržaj grba: „Grb Republike
Hrvatske je povijesni hrvatski

Grb Republike Hrvatske je povijesni hrvatski grb u obliku štita dvostruko podijeljen vodoravno i okomito u 25 crvenih i bijelih (srebrnih) polja tako da je prvo polje u gornjem lijevom kutu štita crvene boje. Iznad štita se nalazi kruna s pet šiljaka koja se u blagom luku spaja s lijevom i desnom gornjim dijelom štita.

povezan s imenom Hrvatske,
grbovi Dubrovačke Republike,
Dalmacije, Istre i Slavonije.“

s predsjednikom Sabora dr.
sc. Žarkom Domljanom. Sam
prijedlog grba, na temelju po-
dataka iz elaborata koji je o

heraldičkim načelima i hrvatskim povijesnim grbovima priredilo stručno povjerenstvo, izradio je akademik Miroslav Šutej. Iz njegovih mnogobrojnih skica napravljen je uži izbor, a prijedlog je donesen na sastancima dr. sc. Žarka Domljana i voditelja povjerenstva

Prikaz trojedne kraljevine Hrvatske na krovu crkve sv. Marka u Zagrebu

Nikše Stančića s prvim hrvatskim predsjednikom dr. Franjom Tuđmanom i uz njegovu konačnu odluku. Prijedlog je zatim nepromijenjen prihva-

la Vlada i ozakonio Sabor.

Prevladala je uporaba grba s crvenim početnim poljem motivirana težnjom za distanciranjem demokratske Hrvatske

od NDH u osjetljivome međunarodnome političkom trenutku i kada su iz ondašnjega jugoslavenskog okruženja težnje za većim stupnjem samostalnosti Hrvatske ocjenjivane kao povratak ustaškom režimu.

Afirmacija cjelovitosti teritorija Republike Hrvatske izražena je u grbu stiliziranom krunom s grbovima hrvatskih povijesnih pokrajina iznad osnovnoga grbovnog štita, čime je simbolički izražen proces integriranja hrvatskih povijesnih teritorija. Grb zasnovan na hrvatskoj heraldičkoj tradiciji, oblikovan u razdoblju kada se Hrvatska kretala prema samostalnosti istodobno izložena prijetnji rata, već od prvih dana prihvatili su njezini građani.

Hrvatski 'brend'

U razdoblju nakon proglašenja samostalnosti 8. listopada 1991. i u vrijeme Domovinskog rata ušao je temeljni štit službenoga grba u opću uporabu u mnogobrojnim službenim i neslužbenim inačicama. Uz to, hrvatski štit kao opće prepoznatljiv hrvatski „brend“ rabi se u najrazličitijim prigodama u djelima dizajnera i marketinških stručnjaka, umjetnika i znanstvenika, na rekvizitima sportaša, u simbolima političkih stranaka, kulturnih i drugih udruga... Susrećemo njegove inačice na stotinama tisuća internetskih portala hrvatskih iseljeničkih udruga na svim meridijanima. To sve govori o velikom potencijalu

višestoljetnog simbola crveno-srebrnih kvadratnih polja u kreiranju kolektivnoga emocionalnog naboja suvremene hrvatske nacije, stvorene na jedinstvu iseljene i domovinske Hrvatske.

Monografija je razdijeljena u tri dijela: *Hrvatski grb u povijesnim zbivanjima od 14. do 18. stoljeća*, *Tradicionalno i moderno u hrvatskoj nacionalnoj heraldici 19. stoljeća* te *Hrvatski grb u 20. i na početku 21. stoljeća – između mita i stvarnosti*.

Knjiga sadrži potrebni znanstveni aparat s kazalima osobnih i geografskih imena te sažetak na engleskome jeziku *History Of The Croatian Coat Of Arms*.

Hrvatski 'kockasti' uzorak postao je svjetski brend zahvaljujući ponajviše našoj nogometnoj reprezentaciji

11. 9. 2012. Upravni odbor HGD CG

Članovi Upravnog odbora razmatrali su aktualna pitanja u radu Društva. Izvršili su analizu aktivnosti između dviju sjednica i usvojili plan aktivnosti do kraja godine, koji se sastoji od sljedećeg.

Sve aktivnosti su koncentrirane u studenome i prosincu:

Ugostit ćemo KUD „Sv. Roko“ iz Sv. Filipa i Jakova u blizini Biograda n/m i njihov koncert pokloniti stanovnicima Tivta u povodu Dana Općine;

Zajedno s HNV-om održat ćemo koncert u Požegi, a ugostit će nas KUD „Vila Velebita“;

U povodu Dana Općine Kotor organizirat ćemo s VIS „Lungo mare“ već tradicionalni koncert pod nazivom „Od Kvarnera pa do lijepe Boke“, uz gostovanje Vinka Coce;

Istim povodom organizirat ćemo omaž našem skladatelju Tripu Tomasu, pod nazivom „Šjor Tripu s ljubavlju“;

U drugoj polovini prosinca organizirat ćemo božićne koncerte u Podgorici, Baru, Tivtu i Kotoru;

Priredit ćemo promociju knjige „Vetarani Hajduka“, autorice Branke Bezić Filipović, voditeljice odjela HMI-ja iz Splita.

14. 9. 2012. Kandidiranje projekata

Na raspisani natječaj Ministarstva financija Crne Gore, za raspodjele dijela prihoda od igara na sreću, kandidirali smo četiri projekta.

Na raspisani natječaj MVPEI-ja Republike Hrvatske, koji je objavljen preko Generalnog konzulata u Kotoru, aplicirali smo također četiri projekta.

19. 9. 2012. Doprinos projektu IPA-ADRIATIC

Ministarstvo za manjinska prava je sudionik u projektu IPA – ADRIATIC pod nazivom „SIMPLE“, čiji je cilj jačanje identiteta manjinskih zajednica u zemljama jadranske regije. Projektom će se pratiti ostvarivanje prava i jačanje identiteta manjina u obrazovnom sistemu i to predškolskom, osnovnom i srednjoškolskom obrazovanju. HGD CG dalo je svoj doprinos što potpunijem ostvarivanju ciljeva ovog projekta dostavljajući potrebne podatke.

25. 9. 2012. Sastanak uređivačkog odbora Glasnika

Članovi uređivačkog odbora na redovnom sastanku analizirali su prethodni broj i dogovorili teme za sljedeći broj. Zaključeno je da se ubuduće više tema pripremi o aktualnim događajima s ograničenim priložima iz povijesti. Realizacija ovog zaključka ovisi o pronalaženju odgovarajuće osobe koja može pripremati takve teme i pri tome voditi računa da se prilozi ne honoriraju, što je otežavajući faktor. Nastavit ćemo mjesečno objavljivati Glasnik zahvaljujući odobrenim sredstvima za kandidirane projekte.

25.9.2012. Sastanak Podružnice Bar

Održan je sastanak Upravnog odbora u proširenom sastavu na kojemu se raspravljalo o

predstojećim izborima. Upućen je apel članovima da iskoriste svoje biračko pravo jer apstinencija nikome ne koristi. Obaviješteni su članovi da je na ovim izborima prvi put hrvatska manjinska lista i da je po novome izbornom zakonu cenzus 0,35%.

Najavljene su aktivnosti u povodu božićnih blagdana kada će se organizirati koncert, kao i svake godine, a održat će se promocija knjige o veteranima Hajduka.

Apeliralo se na članove da izvršavaju svoje statutarne obveze glede plaćanja članarine.

26. 9. 2012. Sastanak redakcije Bokeškog ljetopisa

Na sastanku redakcije bili su prisutni: Dario Musić, Jovan Martinović, Marija Mihaliček, Zorica Čubrović, Slavko Dabinović, Joško Katalan i Tripo Schubert.

Dogovarane su potencijalne teme za sljedeći broj Ljetopisa, koji bi trebao biti tiskan do polovine 2013. godine.

27. 9. 2012. Dani kulture manjina

- Bogatstvo riječi, zvuka i pokreta, bogatstvo kulturnog naslijeđa koje ćete predstaviti u sljedećim danima, po tko zna koji put obogatit će crnogorsku zbilju – poručio je predsjednik Vlade Crne Gore Igor Lukšić u četvrtak na otvorenju manifestacije „Dani kulture manjina 2012“, koja se ove godina održava pod sloganom „Za ruke se držimo“.

Predsjednik Vlade Crne Gore podsjetio je da se odnosi među ljudima „grade dugo i kada se naruše teško se obnavljaju“.

- Mi u Crnoj Gori smo uspjeli da očuvamo ono najvažnije, nematerijalno, duhovno – multikulturni, multivjerski i multinacionalni sklad i toleranciju. U tome smo uspjeli jer smo bili i ostali svjesni važnosti društva različitosti, vrijednosti koju smo u Crnoj Gori gradili stoljećima – rekao je Lukšić.

Otvarajući „Dane kulture manjina 2012“, premijer Lukšić istaknuo je i činjenicu da je

Crna Gora u trenutku kada je najveći dio naše regije u bliskoj prošlosti bio poprište sukoba „uspjela da ostane oaza mira sa svim svojim bogatstvom različitosti“.

- Ona je primjer u današnjem svijetu, svijetu u kome je više nego ikad ranije prepoznata potreba za prevazilaženje nepovjerenja i nerazumijevanja među pripadnicima različitih religija. Svijetu u kome pojedini predviđaju sukob civilizacija i preispituju koncept multikulturalizma – istaknuo je Lukšić.

Ministar za manjinska prava Crne Gore Hamdi Hasani rekao je da je očuvanje kulturne baštine naroda jedan od osnovnih segmenata očuvanja nacionalnog identiteta.

- Osnovni zadatak manifestacije „Dani kulture manjina“ je da se pred crnogorskom javnošću predstave civilizacijska naslijeđa nacionalnih manjina kao dio naslijeđa crnogorskog podneblja. Država Crna Gora prepoznaje ovo kulturno naslijeđe kao dio svoga kulturnog bogatstva, postojane i istinske baštine. Želja nam je bila da pokažemo otvorenost i gostoprimstvo moderne Crne Gore i želju za afirmacijom kulturnog povezivanja – rekao je Hasani.

U ime organizatora, goste i sudionike programa pozdravio je i direktor Centra za očuvanje i razvoj kulture manjina Crne Gore dr. Derviš Selhanović.

U umjetničkom dijelu programa nastupili su članovi KUD-a „Budo Tomović“, klapa „Acruvium“, „Bisernice Boke“, KUD „Ramadan Šarki“, KUD „Besa“, „Pljevaljski tamburaši“, „Plavski tamburaši“, „Bjelopoljski tamburaši“ i KUD „Boka“.

Zlatni glasovi Boke

Piše:

Mašo Čekić

Neke profesionalne susrete u novinarskoj karijeri, a bilo ih dvjestotinjak godišnje, odavno je prekrpio zaborav, neke sam nastojao zaboraviti što prije, nekih se sjećam s tugom i sjetom, a nekih – s ponosom.

Među ove posljednje spada intervju iz 1972. godine s Trifonom Kulari Ivanišević, prvakinja Sarajevske opere i radijski intervju s Milivojem Bačanovićem, prvakom te iste opere, ali deset godina kasnije.

Intervju s gospođom Kulari Ivanišević prvi je u mojoj novinarskoj karijeri pisan za novine, a intervju (nastao prije događaja devedesetih godina) s gospodinom Bačanovićem spada u one koji se dogode možda samo jedanput u karijeri.

Bila je to storija o životu i radu gospodina, pjevača dobre pjesme, boema, šarmera, druga i prijatelja, glumca i zabavljača – čovjeka dobre duše.

„Kada se ljeti, s prijateljima, opustim na Pine i sam sebi sličim na ribara bez mreže i udice – tada sam najsretniji, tada sam najveći umjetnik, tada sam čarobnjak s jednim ciljem: uživati u životu“, rekao mi je tada.

Trifona Kulari Ivanišević primila me, te hladne proljetne subote, u svom stanu, na mansardi, u sarajevskom naselju Marijin dvor iz koga se, dolje na ulici, čula bokeljska stara pjesma.

„Bila sam svuda, gostovala u brojnim zemljama svijeta, ali nigdje nijesam vidjela ni sličnog kraja našoj Boki. Samo jednom nijesam provela ljeto doma: 1953. godine, kada sam tri mjeseca gostovala u Atini“, pričala je gospođa Trifona.

I plakala je.

„Samo tako mogu da liječim nostalgiju za mojom Bokom“, objasnila je.

„U životu nikada nijeste sigurni da ćete ostvariti želje. Ali, jednu sigurno hoću: da ostarim i umrem u Boki“, rekla je. Bez tuge, bez sjete, kao da je to dio plana mjesečnog kalendara nastupa.

Prije godinu dana zauvijek nas je napustila Trifona Kulari Ivanišević, a samo sedam mjeseci kasnije, 17. travnja ove godine, otišao je i legendarni Milivoj Bačanović.

Trifona i Milivoj, Bokelji po rođenju, građani svijeta po znanju, umijeću, nikada nisu napuštali Boku.

Za oboje, samo je jedan putokaz bio pravi, a on je uvijek Trifonu vodio u Kotor, Milivoja u Tivat.

Radili su skupa, živjeli u istome sarajevskom kvartu, gostovali na istim scenama ondašnje domovine i inozemstva i godinama imali istog dirigenta, Bokelja Miroslava Homena. Zajedno su dijelili ovacije za uloge u „Aidi“, „Prodanoj ne-

vjesti“, „Boemima“, „Kavaleriji“, „Rigoletu“ i drugima.

Milivoj Bačanović rođen je u Herceg Novome, odrastao u Tivtu, a u Sarajevo je stigao 1946. godine kada se i osniva Opera u tom gradu. Čitav radni vijek proveo je u Operi, kao prvak, a zatim i vrsni pedagog, osim u sezoni 1955./56. kada je član Zagrebačke opere.

Zanimljivo je da Bačanović prije studija pjevanja u Italiji, na Konzervatoriju Rosini u Pezari, završava Pomorsku trgovačku akademiju, učeći u Dubrovniku i Kotoru.

Gostovao je u svim jugoslavenskim opernim kućama, kao i u inozemstvu: Grčkoj, Italiji, Njemačkoj, Belgiji, Francuskoj, Bugarskoj, Rumunjskoj, a zajedno je s Ljiljanom Molnar-Talajić (iz istoga sarajevskog kvarta) i uz klavirsku pratnju Mladena Pozajića predstavljao Jugoslaviju u Parizu, na izložbi „Umjetnost na tlu Jugoslavije“. Pamte se njegovi koncerti na kojima je, uz klasičan operni repertoar, izvodio zabavne melodije, napolitanske i starogradske pjesme.

Božanski glas Trifone Kulari otkriva, u zboru katedrale svetog Tripuna, Antun Homen, tadašnji dirigent, muzička legenda Boke. Zahvaljujući njemu i upornošću majke, Trifona odlazi u Zagreb i školuje glas kod poznatih profesora Ive Lotke Kalinskoga, Nade Pirnat i Lava Vrbanića. Nakon

tri godine školovanja postaje vokalni solist Radio Zagreba. Ubrzo završava Muzičku akademiju i postaje član Zagrebačke opere.

Sa suprugom, Božidarom Ivaniševićem, pjevačem i skladateljem crnogorskih pjesama, 1957. godine seli se u Sarajevo.

Postaje Mimi, Santuca, Jele-na, Margarita, Marženka, Velika Svećenica i još dvadesetak velikih ženskih likova u najznačajnim opernim predstavama na sceni sarajevskoga Narodnog pozorišta.

Do onih strahom iščekivanih noći, devedesetih godina u Sarajevu!

Milivoj Bačanović odlazi u mirovinu, ostaje u Sarajevu i posvećuje se radu s mladim generacijama pjevača u Operi.

Trifona Kulari seli se u mirovini u Boku i nastanjuje u Prčanju. Ne može bez pjesme pa se ponovno angažira u katedralnom zboru, gdje je i započela karijeru.

I opet se dogodilo (koliko puta do sada!) da odu Bokelji velikog srca i velikog djela, a Boka (ona službena) ni glasa. Ni riječ da se čuje, a trebalo je puno više. Koliko god nebrige utkali u svakodnevnicu, neki ljudi i događaji ipak moraju imati posebno mjesto!

Nagrade struke i kritike Trifoni Kulari nisu izostale.

Milivoj Bačanović primio je u Bosni i Hercegovini sve nagrade, od struke i države, koje umjetnik može primiti.

Oboje su dobitnici mnogih međunarodnih nagrada i priznanja.

Trifona Kulari i Milivoj Bačanović izborili su se za posebno mjesto u muzičkoj historiji ovih balkanskih prostora, a historija bokeljske muzike bez njih se ne može ispisati. Učinili su sve da obogate život suvremeniciima.

Na nama je da učinimo trajnim sjećanje na njih.

Bokelji u Hrvatskoj

Razgovor vodio:
Jozo Gjurović

Za razliku od estradnih pjevača, poznatih glumaca, istaknutih sportaša, mnogobrojnih političara o kojima se sve zna, manje se zna o umjetnicima ili književnicima koji su zaslužili istu takvu pažnju javnosti, a o visokim stručnjacima i znanstvenicima ne zna se skoro ništa. Poznati su samo u njihovoj profesionalnoj sredini, domaćoj ili međunarodnoj. Zadubljeni u svoje programe, zatvoreni u svoje laboratorije, radeći duboko u noć za radnim stolom, po prirodi posla daleko su od javne scene, a često i od svojih domaćih krugova. A o tim značajnim članovima društva ovisi napredak i blagostanje ljudi.

Pripremajući intervju s prijašnjim predsjednikom Bokeljske mornarice u Zagrebu (1991. - 2001.), pretražujući na Internetu, otkrio sam da i naš prof. dr. sc. Zvonimir Janović spada u tu samozatajnu skupinu i da je izvan svoga profesionalnog kruga malo poznat kao priznati znanstvenik, vrsni stručnjak i pedagog, koji je uz sve to i društveno angažiran među istaknutim

Prof. Janović za radnim stolom na fakultetu

Nastavljajući predstavljanja istaknutih Bokelja u Hrvatskoj, u ovom broju donosimo razgovor s prof. dr. sc. Zvonimirom Janovićem.

hrvatskim intelektualcima. A i svojstvena osobna skromnost, često prisutna u Bokelja, skrila je i od nas što sve stoji iza njegove titule profesora na fakultetu. Zanimalo nas je kako je iz malog sela s vrha Vrmca došao do stručnih i znanstvenih vrhova u Zagrebu.

Rodio si se u Bogdašićima 29. listopada 1933. godine i otamo je krenuo tvoj životni put do Zagreba? Sjećaš li se rodnog mjesta iz svojih dječakih dana?

Pamtim puno iz toga uzbudljivog vremena na početku II. svjetskog rata. Bogdašići sa

svojih devet uzvisina, koje su se nizale iznad podnožja pa prema vrhu Vrmca, s obiteljima na njima, još su mi u sjećanju u nekom redu odozdo: Petkovići, Janovići, Maslovari, Brajaci, Marovići, Lukovići, Biskupovići, Brkani, Ciko, Markovići, Baje. Možda je moj dede Stanislav, zvan Stojko, sa svog brijega i uočio našu babu Katu Petković na susjednom uzvišenju. Rođen 1876. godine, bio je markantna osoba, dugogodišnji kapetan sela i 30 godina vijećnik u Kotoru. Imali su tri sina i jednu kćerku, ali samo je moj otac Josip-Jozo s mamom Anom sa sudbonosnog brijega Petković produžio obi-

Dede Stojó s obitelji

teljsko ime. Don Luka je bio svećenik, stric Gracija je umro bez muških potomaka, a teta Milka se udala za Josipa Radovića s kojim je živjela u Herceg Novome.

Tada su Bogdašići imali sigurno više od 400 stanovnika jer ih je na popisu poslije rata, 1948. godine, registri-

rano 337. Na žalost, prema statističkim podacima iz 2003. godine ostalo ih je samo 48, ali se te godine rodilo šestoro djece pa ima nade da selo neće sasvim nestati. Mnogi su se preselili u Tivat, Kotor, Prčanj ili u Dobrotu gdje od oko 1900. godine žive i potomci Boža Janovića (unuka Petra Janovića, brata moga pradjeda Luka) i naši poznati vaterpolisti Nikola i Mlađan, koji su pronijeli ime Janović daleko izvan granica Boke, Crne Gore i Hrvatske.

Inače, prema podacima, obiteljsko stablo Janovića načinjeno je od 1710. godine, ali je na žalost u požaru 1848. godine uništena većina crkvenih knjiga. Nešto od naših predaka ipak znamo.

Tako je moga pradjeda Luka Janovića, poznatijeg po nadimku Vuko, sudbina odvela daleko od Bogdašića. Vjerojatno je nadimak dobio kao kršan, stasit i naočit momak te je kao takav bio zapažen u austrijskoj vojsci i zaposlen u austrijskom konzulatu u Bugarskoj. Našao sam jed-

Zvonko u maminom naručju, sa tatom i bratom, Bogdašići 1934.

no od pisama koje mu je supruga pisala s iznenađujuće lijepim stilom i izvještavala ga o događajima u obitelji premda je bila nepismena pa je morala ići u Kotor da ga diktira gradskome pisaru.

Jedna grana obitelji razvila se u Sumartinu kad je pomorac Ivan (Rade) Janović doplovio 1770. godine do Brača, oženio se mještankom i osnovao obitelj, te su postali poznati brodovlasnici. Bilo je i uglednih liječnika među Janovićima (prof. dr. Špiro Janović i ostali).

Inače, Janovića ima puno u Poljskoj i Americi, vjerojatno po čestom imenu Jan i nema ju veze s nama.

Prve učeničke dane proveo si u Bogdašićima. Kako je to izgledalo?

Škola je u ono doba imala „mlađi“ i „srednji“ razred. Učitelj mi je bio Ivo Petković, a zatim učiteljica Karmela. Škola je imala jednu zanimljivost. U vrijeme Kraljevine Jugoslavije Gracija Ciko bio je zamjenik ministra pošta i kao dar svojoj školi uveo je telefonsku liniju, vjerojatno prvu u Bogdašićima. Problem je bio u tome što nitko nije imao kome telefonirati pa je moj stric don Luka nazivao svako malo iz Herceg Novoga kako linija ne bi bila iskopčana jer se ne koristi.

Škola se nalazi blizu stare benediktinske crkve sv. Petra, koja je sagrađena prije XIII. stoljeća i koja je pod zaštitom Zavoda za zaštitu kulturnih spomenika. Okupljala je mještane i nas učenike i unosila neki svečani mir. Jedno vrijeme moj dondo Luka bio je njezin župnik i obnovio ruševni župni dvor za buduće svećenike, a zatim je bio župnik u Kostajnici pa u Herceg Novome.

(U podacima o crkvi pronašao sam dvije zanimljivosti iz „novijeg“ doba. Godine 1912.

Župnik don Bogdan Petrović sa školarcima

znatno ruiniranu crkvu obnovio je Jeronim Brajković, zidar iz Perasta, a iste godine don Pavao Butorac, tada župnik sv. Matije i don Niko Luković, župnik iz Prčanja, iskombinirali su od dva oltara jedan lijepi mramorni oltar u baroknom stilu i darovali crkvi sv. Petra te ga iz Dobrote prenijeli na 145 m nadmorske visine. Dojmla me se ta bliskost i duh zajedništva koji je zapravo od davnina bio prisutan u Boki.)

U međuvremenu sam i ja s bratom Stankom došao u Herceg Novi i boravio kod strica, pohađajući dva razreda u tada uglednoj školi časnih sestara.

A onda je počeo rat, Talijani su okupirali Boku i začudo zatvorili školu časnih sestara. Vratio sam se u Bogdašiće, gdje sam završio osnovnu školu. Talijanski vojnici često bi u patroli obišli i školu, tiho i iznenada, jer bi cipele omotali krpama. Vjerojatno više zbog

straha da ih ne čuju partizani.

Daljnje školovanje nastavio sam u Kotoru, pohađajući prva dva razreda gimnazije, spuštajući se svaki dan niz Vrmac ili preko Mula. Uspon na povratku bio je teži i duži ako nismo imali sreće da nas poveze koji kamion ili pak koji od rijetkih automobila. Bili smo mladi i veseli, nismo jaukali, svjesni da drugih mogućnosti nije ni bilo. Ipak, kad je bilo ružno vrijeme ili kad smo imali puno za učiti, prespavao bih ponekad i nekoliko dana kod prijateljske obitelji Grego u Kotoru. Poma-

gao sam im nositi vodu na treći kat za zalijevanje biljaka u vrtu jer su imali pravi povrtnjak na terasi usred staroga grada. Tako su ublažavali gladne ratne godine.

Poslije rata svi smo se 1946. preselili u Zagreb gdje sam maturirao kao učenik IV. gimnazije.

Kako to da si se upisao na Kemijsko-tehnološki fakultet dok su svi drugi jurili na tzv. 'velike' fakultete?

Već u gimnazijskim danima zanosio sam se alkemičarima i njihovim pokušajima da kemijskim pretvorbama dobiju zlato. Neki prijatelji imali su male kućne laboratorije u kojima smo podgrijavali našu maštu i isprobavali naše „izume“. A bili su nam poznati i uspjesi istraživačkog laboratorija Plive, poznate tvornice lijekova, koja je imala vrhunske hrvatske stručnjake kao što je bio prof. Lavoslav Ružička, dobitnik Nobelove nagrade za kemiju 1939. godine i prof. Vladimir Prelog, kasniji nobelovac, koji je proizveo jedan od prvih sulfonamida u svijetu. U svom životopisu spominje i boravak u Boki kad je kao regrut u ondašnjoj kraljevskoj vojsci radio godinu dana u Laboratoriju Arsenala u Tivtu. Sve je to ulijevalo zanos i optimizam pa se činilo da nam je profesionalna budućnost tu, nadohvat ruke.

Studentsko doba bilo mi je lijepo, među ostalim i zbog mnogobrojnih Bokelja koji su onda studirali u Zagrebu: brodogradnju Tomislav Brkan, pravo Tripo Janović i Stije-

Škola časnih sestara u Herceg Novome

Mali admiral Mislav Janović

po Janković, Mato Orhanović PMF, Tomislav Talić strojarstvo, Ilija Maslovar ekonomiju, Joško Dabinović veterinu, moj brat Stanko medicinu, a Vasko Lipovac slikarstvo. Dovoljno je bilo na trgu 'zafučkati' *Dan odvjetnika kotorskog* da se odmah pojavi netko od Bokelja. Diplomirao sam u redovitom roku 1958. na Kemijsko-tehnološkom odjelu Tehničkog fakulteta u Zagrebu i s nestrpljenjem tražio svoje prvo radno mjesto.

Koje su tada bile mogućnosti da se zaposliš kao diplomirani inženjer kemije?

Prva želja bila mi je da se vratim u Boku. Tadašnji direktor male tvornice „Rivijere“, Ilija Maslovar, bio je mudar pa se u dogovoru s direktorom „Saponije“, Jozom Petovićem, još jednim istaknutim Bokeljom u Hrvatskoj, fuzionirao s tom uspješnom tvornicom sapuna u Osijeku. Ponudio mi je stipendiju još dok sam bio student, ali je Rivijera ipak propala, pa tako i moji planovi.

Kad sam diplomirao ponudili su mi ugovor za potencijalno mjesto rukovoditelja proizvodnje u tvornici ribe u Bijeloj i stipendiju za usavršavanje u Zadru. Ali to nije bilo ono što me privlačilo.

Bile su i druge mogućnosti jer je tadašnji državni petogodišnji plan zacrtao i industrijski razvoj kemije, ali pričekao sam nekoliko mjeseci da odslužim obvezni vojni rok od 1959. do 1960. godine.

Točno. I sad se aktualno spominju te godine kad je 1959. osnovana Organska kemijska industrija – OKI i 1961. započela izgradnja velikoga petrokemijskog kompleksa na Žitnjaku u Zagrebu.

Upravo tamo sam, u OKI-ju, započeo svoju karijeru 1961. godine i razvijao se u tada novoj i vrlo modernoj tvornici, izgrađenoj na temelju najmodernijih američkih i zapadnoeuropskih tehnoloških rješenja. Tvornica je obuhvaćala sedam posebnih cjelina za proizvodnju mnogih kemijskih sirovina i nusproizvoda, kao i plastičnih masa. U sklopu poduzeća osnovan je i Institut s izvrsno opremljenim laboratorijima, koji je 1967. godine pripojen INA-i, pa se proširilo područje rada na naftu, naftne derivate i prirodni plin.

U Institutu sam proveo dvadesetak godina i u optimalnim uvjetima mogao sam se baviti istraživanjima i eksperimentiranjem. Magistarski rad obranio sam 1966., a doktorsku disertaciju 1969. pod mentorstvom poštovanog prof. Dragutina Fleša, kasnijeg akademika. Nakon toga sam dvije godine, do 1971., bio na posljediplomskoj dodatnoj izobrazbi u Americi, a 1981. boravio sam osam mjeseci na Sveučilištu Massachusetts u svojstvu 'gostujućeg znanstve-

nika'. Koristila su mi i kraća studijska putovanja u Freiburg, Wrocław, Lille i u druge centre u Europi. U Institutu sam obavljao i dužnost rukovoditelja Odjela, a zatim pomoćnika direktora za laboratorijska istraživanja od 1974. do 1984. godine. Izabran sam 1982. godine za znanstvenog savjetnika Ministarstva znanosti, što mi je omogućilo da 1989. budem odmah izabran za redovitog profesora Fakulteta kemijskog inženjerstva i tehnologije i tamo sam se uza znanstveni rad intenzivno bavio i pedagoškim radom.

Možeš li nam objasniti što je to „kemijsko inženjerstvo“ i čime se ono bavi?

Kemijsko inženjerstvo je dio tehničkih znanosti koji se bavi procesima pretvorbe neke prirodne ili prerađene sirovine u izravno upotrebljive proizvode, pri čemu uključuje barem jednu kemijsku reakciju. Na taj način se iz malog broja sirovina, kao što su rudače, nafta i derivati, dobiva veliki broj proizvoda kao što su metali, lijekovi, sintetička vlakna, guma i plastične mase, umjetna gnojiva, boje i lakovi, detergentsi, stotine i tisuće drugih sirovina potrebnih za opstanak i bolji život milijarda zemaljskih stanovnika. Sve se temelji na kemijskim reakcijama i njezinim zakonitostima pa je proslava Međunarodne godine kemije 2011. bila pod sloganom - *Kemija je svuda oko nas i u nama.*

U članku u povodu proslave 75. godišnjice života i 50 godina znanstvenog rada 2008. godine tvoj nasljednik prof. dr. Ante Jukić navodi detaljno tvoja djelovanja u stručnom, znanstvenom i pedagoškom radu na domaćem i međunarodnom polju, kao i mnogobrojna

priznanja, nagradu za životno djelo Hrvatske akademije za tehničke znanosti, te članstva u uredništvima stručnih časopisa i u uglednim stručnim i znanstvenim društvima i institucijama. Molio bih te da se osvrneš na taj dio bogate profesionalne biografije.

Moj cijenjeni kolega uračunao je u pedeset godina znanstvenog rada i moju disertaciju koja je bila publicirana i neke rane radove, ali se pravi znanstveni doprinosi ostvaruju dugotrajnim proučavanjem, eksperimentiranjem, analitikom i kritičkim osvrtom, jasno uvijek u timskom radu s mnogobrojnim suradnicima. U tome mi je puno koristio trogodišnji boravak u Americi. Glavna domena moga rada bilo je istraživanje polimernih materijala i poboljšanje kvalitete njegove proizvodnje. Oni su u primjeni i proizvodnji u naglom usponu pa je 21. stoljeće nazvano i *polimerno doba*, kao razvojni nastavak nekadašnjega *kamenog, željeznog, brončanog doba* itd. Uz to što se mogu upotrebljavati gdje i uobičajeni materijali (drvo, keramika, staklo itd.), njihova se primjena nalazi u svim područjima ljudske djelatnosti: od elektrotehnike, građevinarstva, brodogradnje, medicine, iskorištavanja solarne energije, u ambalaži itd. Upotrebljavaju se i kao mnogobrojni aditivi pa smo radili na njihovu dobivanju i primjeni u poboljšanju svojstava naftnih derivata, posebice tzv. multigradnih mazivih ulja. Da su u doba II. svjetskog rata Nijemci imali sadašnju kvalitetu maziva, ne bi im se skrutilo ulje u motorima i zaustavila ratna mašinerija u ruskoj zimi.

Misao vodilja uvijek mi je bilo traženje mogućnosti praktične primjene naših istraživanja pa sam tako sa suradnicima bio autor pet patenata, mno-

gobrojnih studija, elaborata i ekspertiza i voditelj nekoliko projekata. Objavljeno mi je više od 140 stručnih i znanstvenih radova, od čega 70-ak u međunarodnim znanstvenim časopisima. Izdao sam i dvije knjige, koje su popunile prazninu u području kemije kojom se bavim.

Mogu biti zadovoljan i sretan da sam imao mogućnosti i povoljne okolnosti da radim ono što volim i da sam ostvario rezultate koji potvrđuju da sam bio na pravome putu.

Umirovljen si 2005. godine, a radio si na projektima i mentorstvu do 2010. godine. Čime se sada baviš?

Pa zapravo se ni u mirovini ne možeš baš umiriti. Sređujem svoju bibliografiju, pišem, a konačno imam malo više vremena za kulturne događaje i za obitelj. Dok su nam „velika djeca“ Tomislav, Krešimir i Dubravka prezauzeti poslom, što je svojstveno današnjem stilu života, dotle nas unuci, pogotovo oni manji Ana i Cvijeta, sve više trebaju, a Mislav je već veliki momak, voli Boku pa je 2003. i 2004. ovdje u Zagrebu s ponosom bio „mali ad-

miral“. Njima se ipak najviše bavi supruga Ljerka, također inženjer kemije, a ja asistiram.

Emotivno si vezan uz Boku, deset godina vodio si našu Bratovštinu Bokeljske mornarice. Koliko uspijevaš održavati bokeljske veze?

U Boku smo redovito išli do 1964. godine, dok su baba Kate i dede Stojko bili živi. Kuća u Bogdašićima u međuvremenu je oronula, a ljeta smo provodili u vikendici u Poreču, gdje me sve podsjeća na Boku. Veseli me da su moji sinovi Tomislav i Krešo te sin brata Stanka, Kristijan, koji živi u Njemačkoj, zainteresirani za obnovu stare obiteljske kuće, a nadam se da će unuk Mislav biti aktivni nastavak obiteljskih korijena u Bogdašićima. Inače, žive bokeljske veze održavamo u Zagrebu s obiteljskim prijateljima, članovima Bokeljske mornarice i tijekom naših društvenih okupljanja.

Najljepše ti zahvaljujem na ovome ugodnom i zanimljivom razgovoru uz čestitke na tako plodnom i uspješnom putu od Bogdašića do Zagreba i dalje u svijet.

Stara kuća u Bogdašićima

Robert Visiani

Na njegovu rodnu kuću postavljena je spomen-ploča, a najveći gradski park u Šibeniku nosi naziv Perivoj Roberta Visianija.

Piše:
Darko Gulin

Rodio se 9. travnja 1800. u Šibeniku. Otac, Ivan Krstitelj Visiani, ugledni gradski liječnik, bio je podrijetlom Talijan, a majka Mandalena Dražić Hrvatica. Osnovnu školu završio je u rodnome gradu, gimnaziju je počeo u Šibeniku, a nastavio u Splitu. Nakon gimnazije 1817. odlazi na studij medicine i kirurgije u Padovu, na kojem diplomira s odličnim uspjehom 8. rujna 1822. godine.

Za studija je zavolio botaniku pa ga je prof. dr. Giuseppe Bonato, koji je predavao medicinsku botaniku, uzeo za asistenta. Kao asistent ostaje na fakultetu sljedeće četiri godine. Tijekom studija i asistenture redovito je posjećivao Dalmaciju i istraživao dalmatinsku floru. Godine 1826. u Padovi tiska na latinskom jeziku svoje prvo florističko djelo, *Stirpium Dalmaticarum specimen* (Ogled dalmatinskog bilja).

Početakom 1827. vraća se u Šibenik na kraći odmor. Nakon toga radi diljem Dalmacije kao liječnik, prvo u ambulanti u Kotoru od 1827. godine. Je li se tu susreo s botaničarom Muzijem Tommasinijem, koji je 1827. proveo nekoliko mjeseci u Kotoru, ne znamo, ali znamo da je kasnije surađivao s njim.

Poslije Kotora Visiani 1830. odlazi u Drniš, u kojem radi sljedećih pet godina. Od 1835. do 1836. radi u Budvi kao okružni liječnik.

Tijekom tih deset godina obišao je veliki dio Dalmacije, putovao od Šibenika do Budve, i skupljao, sortirao, proučavao i

zapisivao narodna imena bilja za svoje djelo *Flora dalmatica*.

Krajem 1836. vratio se u Padovu, gdje je 4. ožujka 1837. postao redoviti profesor na Medicinskom fakultetu i doživotni upravitelj Botaničkog vrta Sveučilišta, najstarijega botaničkog vrta na svijetu, utemeljenog 1545. godine.

Od 1842. do 1852. objavljuje svoje životno djelo *Flora dalmatica*. Knjiga, u tri toma, tiskana je u Leipzigu na latinskom jeziku. U njoj je Visiani obradio 2.250 biljnih vrsta. Dopune, *Supplementa*, toga grandioznog djela tiskane su u Veneciji od 1872. do 1882., također u tri toma.

Iako je od 1836. stalno živio u Padovi, često je posjećivao Dalmaciju. Tako je 1865. ponovno posjetio Kotor.

Od 120 novih vrsta koje je Visiani otkrio u kršu Dinariada i jadranskog arhipelaga, sam ili u suradnji s Josipom Pančićem (od 1866. do 1870.), čak njih stotinjak i danas su priznate kao posebne vrste ili podvrste.

Većina Visianijevih endema potječe iz središnjih i jugoistočnih područja dalmatin-

skog krša, Hercegovine i Crne Gore.

Visiani je također obradio i objavio nalaze austrijskog botaničara Franza Portenschlaga, svog prethodnika, koji je umro vrlo mlad, prije nego što je obradio nađene biljke, pa je njemu u čast utemeljio novi rod Portenschlagia.

Za istraživanje oplodnje vanilije Visiani je nagrađen zlatnom kolajnom Hortikulturnog društva u Beču.

Godine 1845. Visiani je organizirao prvu izložbu cvijeća u Lombardijsko-venetskoj kraljevini. Po njemu su nazvane biljke Visianijev vrisak (*Satureja visianii*) i Visianijeva modričica (*Asperula visianii*).

Uz floristiku, Visiani se bavio hortikulturom, fitopatologijom, paleobotanikom, entomologijom, ihtiologijom i medicinom. Uspješno se bavio lingvistikom, pjesništvom i filozofijom. Bio je član više od pedeset znanstvenih akademija i društava. Godine 1876. izabran je, kao prvi Dalmatinac, za počasnog člana Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti u Zagrebu.

Bio je enciklopedist i poliglot (tečno je govorio i pisao na hr-

Botanički vrt u Padovi

vatskom, talijanskom, latinском, francuskom, njemačkom i grčkom jeziku).

Robert Visiani neobično je volio svoj rodni grad. Često ga je posjećivao i održavao stalni kontakt s vodećim ljudima Šibenika. Godine 1863. za boravka u Šibeniku poklonio je 2.800 forinta šibenskoj općini za proširenje gradske bolnice. Zahvaljujući toj donaciji podignut je kat pa je bolnica iz prizemnice pretvorena u katnicu. Obnovljena i proširena bolnica

otvorena je u srpnju 1864. godine.

Visiani je šibenskoj bolnici oporučno ostavio 1.400 forinti, a siromasima gradske župe još 400.

Umro je u Padovi 4. svibnja 1878. Po vlastitoj želji njegovi zemni ostaci nakon dvije godine prebačeni su u Šibenik i pokopani 10. srpnja 1880. u kamenom sarkofagu na groblju sv. Ane. Na sarkofagu je uklesan natpis FLORA DALMATICA.

Grad Šibenik odužio se velikom prirodoslovcu znanstvenim skupom o stotoj obljetnici njegove smrti, 1978. godine. Tom prigodom objavljen je na hrvatskom jeziku pretisak njegova prvog djela, *Ogled dalmatinskog bilja*. Na njegovu rodnu kuću postavljena je spomen-ploča, a najveći gradski park u Šibeniku nosi naziv Perivoj Roberta Visianija.

U Padovi i Trstu postoje ulice Roberta Visianija.

Izvori i literatura:
prof. dr. Vukić Pulević, Podgorica

R. Visiani, *Ogled dalmatinskog bilja*, reprint, Split, 1978.
Zbornik Roberta Visianija Šibenčanina, Šibenik, 1983.

Ulazna kapija botaničkog vrta

Baron Gautsch

Baron Gautsch u Gružu

Piše:
Neven Jerković

Parobrod BARON GAUTSCH u vlasništvu Austrijskog Lloydja sagrađen je daleke 1908. u brodogradilištu Gourlay Bros, Dundee, Škotska. U redovitu dužjadransku obalnu prugu od Trsta do Kotora ulazi 16. lipnja iste godine i održava je sa polascima iz Trsta utorkom, četvrtkom i subotom zajedno sa na istim navozima sagrađenim brodom blizancem PRINZ HOHENLOHE. Imao je 2070 BRT, bio dug 84,5 metra, širok 12 me-

Brod zlosretne sudbine danas leži na dubini od 40 metara prekriven morskom travom i algama... Ni poslije punih 90 godina od potonuća ne prestaju emocije i sjećanja na jedan od najljepših putničkih brodova koji su ikada plovili istočnojadranskim priobaljem.

tara i sa gazom od 6,7 metara. Bio je to prvi trovijčani parobrod koji je uplovio u grušku i kotorsku luku. Stapni parni stroj ukupne snage 4600 KS omogućavao mu je za to doba razviti zavidnu brzinu od 17 čvorova. Prevozio je 100 put-

nika u prvom, 50 u drugom i 150 putnika u trećem razredu. Treći brod iste serije BARON BRUCK sagrađen je tek 1913. godine, ali u Trstu na osnovu otkupljenih originalnih nacrtu broda PRINZ HOHENLOHE.

Nažalost, BARON GAUTSCH nije bio sretan ni brodograditelju ni brodaru. Kašnjenje isporuke i tehnički problemi u probnim vožnjama rezultirali su financijskom agonijom brodogradilišta koja je završila stečajem 1910. godine. Nepune četiri godine iza toga i sam brod odlazi na morsko dno kao prva pomorska žrtva tek započetog Prvog svjetskog rata.

Ostala dva broda su preživjela rat. PRINZ HOHENLOHE je od ožujka 1920. godine preuzeo brzu Lloydovu prugu „Celer Dalmazia“ sa polaskom iz Trsta svakog četvrtka, tičući luke Pula, Lošinj, Zadar, Šibenik, Split, Korčula i Gruž. Kasnije je plovio za tršćanski Lloyd kao FRIULI, pa je pod tim imenom 29. travnja 1926. godine sa većom skupinom engleskih turista na kružnom putovanju Jadranom došao u jednodnevnu posjetu Dubrovniku i Kotoru. Od 1929. godine je na Filipinima kao NEGROS gdje je pod nepoznatom sudbinom i okončao svoje plovidbe.

BARON BRUCK je početkom 1920. godine preuzeo prugu iz Trsta za Drač, Valonu, Bari, Brindisi i Krf, usput tičući i Gruž. Za Lloyd Triestino je 1921. godine zaplovio kao PALATINO ali je 1941. godine i on završio na morskom dnu.

Prinz Hohenlohe u Kotoru

Nakon rata je izvađen iz mora, otegljen u Japan gdje je još plovio sve do polovice šezdesetih godina prošlog stoljeća.

27. srpnja 1914. BARONA GAUTSCHA preuzima K.u.K. Kriegsmarine (Austro-ugarska ratna mornarica) za transport vojske od Trsta do Kotora a u povratku prema Trstu za evakuaciju civila iz ratom ugroženih područja. Na svom četvrtom povratnom putovanju 13. kolovoza 1914. brod je ukrcao izbjeglice u Herceg Novom, Gružu (gdje je ukrcao 22 putnika), Splitu, Zadru i Malom Lošinju. Unatoč izričitoj zapovijedi Kriegsmarine o režimu plovidbe, zbog vlasti-

tih minskih polja postavljanih radi morske zaštite pulske ratne luke, BARON GAUTSCH nastavlja ploviti preblizu istarske obale. Na polovici puta između Lošinja i Pule brod se mimoilazi sa blizancem PRINZ HOHENLOHE, koji je opreznije plovio u ovim vodama čitave tri milje udaljeniji od kopna nego što je to bio slučaj sa BARONOM GAUTSCHEM. Kapetan Paul Winter i prvi časnik Josip Lupis (rodnom iz Orebića) su poslije dobrog ručka u brodskom restoranu sa putnicima prvoga razreda otišli na popodnevni odmor malo prije 14,00 sati. Na komandnom su mostu ostavili samo neiskusnog drugog časnika Giuseppe Tenze-a, koji očito neupozoren na opasnost, brod vodi ravno u propast. Unatoč očajničkim signalnim upozorenjima sa minopolagača BASILISK, zapovjedni most nije reagirao. U 14,50 sati, 7 milja sjeverno od otočja Brijuni prema Rovinju, nesretni BARON GAUTSCH je punom brzinom uplovio u rubni pojas minskog polja gdje mu više nije bilo spasa. Potresla ga je snažna eksplozija dvije morske mine te je za samo sedam minuta potonuo na morsko dno.

Razarači CSEPEL, TRIGLAV, VELEBIT i BALATON spaša-

Baron Gautsch

vaju 159 putnika i pronalaze 68 mrtvih tijela. U plamenu je po službenim statistikama izgorjelo ukupno 177 žrtava, među njima i drugi časnik Tenze. Ali, kako se u ratno vrijeme nije vodila točna evidencija putnika (članova posade je bilo 66) danas se procjenjuje da je u ovoj velikoj pomorskoj tragediji stradalo između 240 i 390 putnika i članova posade. Među preživjelim su bili kapetan Winter i prvi časnik Lupis, koji su pod sumnjom za nemar odmah pritvoreni u Puli. O njihovoj se daljnjoj sudbini ništa ne zna jer je na sve tadašnje novine zbog ratnog stanja ubrzo uvedena stroga cenzura. Sudski procesi su se vukli po različitim bečkim sudovima sve do 1925. godine, kada su konačno prekinuti zbog požara u bečkoj Palači Pravde u kojem su izgorjeli svi zapisnici i dokumenti vezani za ovu tragediju. Doduše, kopije ovih dokumenata je posjedovala i bečka Židovska zajednica, ali kako su Austriju nedugo potom okupirali njemački nacisti, tako je i ova dokumentacija uskoro ne-tragom nestala.

Dugo je vremena točna pozicija broda bila obavijena velom tajne i znali su je samo rijetki istarski ribari. Tek ju je 1958. locirala ekipa ronilaca splitskog Brodospasa, a i njima je uz najsuvremeniju tehniku toga doba za to trebalo ukupno dva tjedna.

Brod zlosretne sudbine danas leži na dubini od 40 metara prekriven morskom travom i algama. U svim svjetskim scuba diving časopisima i

brošurama specijaliziranih putničkih agencija, BARON GAUTSCH, „habsburški TITANIC“, se prezentira kao najveća podmorska atrakcija Jadranskog mora. Česti je cilj ronilaca i znatiželjnih turista pa tako ni poslije punih 90 godina od potonuća ne prestaju emocije i sjećanja na jedan od najljepših putničkih brodova koji su ikada plovili istočnojadranskim priobaljem.

Unutrašnjost broda

KOTORSKI ORIDINALI - ŠKERC I GALIOTI (2)

Priredio:
Dario Musić

TONINA BRUŠTULIN

Došla je iz Makarske i u Kotoru trajno ostala. Kažu da je u mladosti bila lijepa. Imala je sobu u jednome prizemlju kod stare Makin. Tonina Bruštulin bila je doajen kotorskih „oštrokon-dži” koje su najčešće ordinirale kod Karampane, njihove glavne stanice. Noću je, dok je još bila mlada, stalno izlazila. To je naljutilo gazdaricu: „Zar te nije stid, laka ženo, da noću ideš u krevet s tim austrijskim pokvarenjacima!” Tonina joj nije ostala dužna. Gledajući je svojim plavim očima, vragolasto joj je rekla: „Ostala sam bez batoća, jedva čekam da mi ga stave!” Bio je to duhovit, dvosmislen odgovor jer se i ručica uz pomoć koje se crpila voda iz Karampane također zvala batoć. Dobila je ime Bruštulin jer je s malim bruštulinom na tihoj vatri kvalitetno pržila tada rijetku, pravu sirovu kafu. Radila je znalački pa su je za to angažirali mnogi vlasnici betula, konoba, kafana. Često je pozajmljivala knjige i čitala ih uz šteriku do jutarnjih sati. Na kantunu male pjacete kod pompe Karampane nalazila se do I. svjetskog rata vrlo dobro uređena butiga posljednjega domaćeg, kotorskog zlatara

Kotorski oridinali i galioti bili su ljudi dobrog srca i plemenite duše, bistrog uma i oštrog jezika, koji su na svakovrsne izazove odgovarali na originalan, ali uvijek duhovit način. Bez oridinala i inače bogata prošlost Kotora bila bi siromašnija. A oni su se, opet, mogli roditi i opstati samo u kotorskom ambijentu. Bili su iskričavi. U najtežim trenucima nisu propuštali prigodu da se našale, na svoj i tuđi račun, da sve okrenu na onu ljepšu „stranu”. Njih više nema, ali njihove šale još uvijek žive.

Bogdana Kaluđerovića, inače sjedište kotorskih mladića i špicaškandala, koji su se okupljali oko ovoga nepresušnog izvora duhovitosti i ponekad britke poruge, a po kojoj je dobio ime kotorski humoristični list „Karampana“, još davne 1926. godine.

Oko pompe Karampane, jedine javne česme u Kotoru do dovođenja vode iz izvora u selu Šišići (Gornji Grbalj) 1917. godine okupljale su se poznate kotorske vodarice, lavandere i brontulone, te izmjenjivale najfreškije novitade, čakule i štorije, a špicaškandali su ih iz Bogdanove butige zadijevali i pošpikavali. Bila je vesela oso-

ba iako je imala puno razloga za tugovanje. Kotorani su se s njom šalili, ali im je uvijek odgovarala istom mjerom. Jedino nije podnosila kada ju je zlatar Bogdan Kaluđerović, vlasnik lokalne zlatarnice, imitirao rukama kako prži kafu. To bi toliko naljutilo Toninu Bruštulin da bi se sva zapjenila i pojurila držeći u ruci kišobran da se obračuna s Bogdanom. On bi na vrijeme pobjegao i zaključao se u radnji, što bi izazvalo opći smijeh prisutnih. Ostalo je nepoznato je li Tonina to činila iz bijesa ili samo da razveseli publiku sastavljenu od špicaškandala koji su voljeli takve dinamične scene.

Kotorska javna česma Karampana

Bila je i umna i originalna, ali ipak po mnogo čemu slična ostalim kotorskim galiticama. Pažljivo je pratila događaje na „seksualnom planu“. Jednog jutra, dok je pržila kafu, pločnikom ispred Karampane prošla je poznata žena koju je Tonina poštovala. Prisutne pralje pitale su je zašto joj se divi. Tonina je objasnila: „Oduševljava me njezina vjernost u braku. Tri muža je do sada promijenila, a još uvijek ima istog ljubavnika!“ Tonina je bila i snalažljiva žena. Bavila se svim i svačim. Imala je običaj da u podne, kada su cijene niže, pođe na pjacu i kupi par kokoški. Kada bi ih dobro ugojila, ponijela bi ih da ih proda. Time bi ponešto zaradila. Jednom je žena austrijskog oficira dugo vagala kokoške, a Tonini je dosadilo maltretiranje životinja: „Gospodo, da je vaš suprug u vama tražio toliko mana nikada ne biste bili ušli u njegovu kuću.“ Često je Tonina Bruštulin odlazila u Herceg Novi. Srela bi poznanika i zanimala se je li se oženio. Dobila je negativan odgovor. Kotoranka ga je upitala: „A, što toliko čekaš?“ „Autobus!“, glasio je odgovor. Srela je jednom poznanicu koju nije voljela i odlučila ju je malo pecnuti. Rekla joj je: „Znaš, ništa se nijesi promijenila od kada smo se vidjele posljednji put u Kotoru!“ „Draga Tonina, hvala vam na komplimentu!“ Kotorska oštrokonđa glasno je rekla: „Pa i nije kompliment... Isto si onako ružna, krivonoga, bezuba, zločesta lajavica - kao nekad!“

U Tonino vrijeme, iako je bilo dosta policije, u Kotoru su se pojavljivali razbojnici i pljačkaši. Jednom, Tonina odjevena u neku šarenu jaknu, poklon neke turistkinje, išla je prema dijelu Kotora zvanom Kaštio, svojoj kućici. Pred njom se odjedanput stvoriše dva maskirana čovjeka. Jedan

je tražio pare. Tonina se počne smijati na sav glas. Objasnila je: „Jadnici, da ja imam pare ne bi me ovdje sreli noćas da se potucam, nego bi kao sretna žena bila u nekom hotelu gdje bi me konobari služili i do kuće bih se vozila taksijem!“ Lopovi su je ostavili i produžili dalje. Dok su odlazili, čula je kako je jedan rekao: „Pusti je, budalo, zar ne vidiš da je gola, ka' pištolj!“ Tonina Bruštulin pod stare dane imala je štap kako bi se lakše kretala. Nije pazila ni na svoj izgled. Ipak, jezik joj je ostao isti kao u mladosti. Voljela je Kotor i njegovu atmosferu. Sama je čistila ulicu u kojoj je stanovala, sadila cvijeće na slobodnim površinama da grad izgleda ljepši. Kada nadležni nisu htjeli ofarbati česmu Karampanu, kupila je zelenu boju i obavila taj posao umjesto onih čija je to bila obveza. Djeca su je voljela jer su od nje uvijek mogli dobiti jabuku, naranču, pa čak srknuti gutljaj rakije. Tada bi im govorila: „Pijte, ptici moji dragi. Lijepo je znati sve u životu, pa čak i lokat rakiju i vino. Griješite što vas to ne uče u školi!“ Kada je počinula na groblju u Škaljarima, dugo je na Pjaci od Karampane bilo pusto i tužno.

ODUSTAJANJE ŠAMPIONA

U vrijeme Austro-Ugarske u Bokokotorskom zaljevu ponekad je istodobno bilo usidreno i po četrdeset ratnih brodova. Oficiri koji su bili na njima ostajali su ovdje više godina. Ipak, bilo je i promjena. Na brod-cisternu u kotorskoj luci bio je došao oficir Franc Štumaher, poznat po tome da je godinama pobjeđivao na veslačkim regatama. Svakog dana veslao je po nekoliko sati pripremajući se za natjecanja.

Sa svake regate donosio je pobjedničke trofeje. Dugo su razmišljali kotorski škerci kako da pobijede ovoga uobraženog oficira. Kada je jednom prilikom došao u kafanu „Dojmi“ i počeo govoriti da mu nema premca, kapetan Rudi Kosović rekao mu je: „Gospodine, Vi ste najbolji zato što se ne natječe Muljanin Mato Pasković!“ Austrougarski marinac se nasmijsao i izazovno odgovorio: „Ako mi izađe na megdan i pobijedi, dobit će nagradu od 100 fforina i moj čamac!“ Rudi, koji je bio smislio lukavštinu, nastavi: „On je siromah pa ne može kupiti što mu je nužno. Treba mu novac za pojačanu prehranu.“ Oficir je izvadio 50 fforina s tim da mu ih ribar vrati ako izgubi zajedno sa svotom u koju su se kladili. Svjedok je bio vlasnik „Dojmija“. Uskoro je došao dan za veliku regatu. Ljudi su se okupili na rivi da vide što će se dogoditi. Prvi je došao Franc u sportskoj opremi i sjeo u čamac. Tada je stigao i ribar Mato. On je počeo u čamac ukrcavati hranu, vodu, odjeću, ribarski pribor. Austrijanski oficir Štumaher, zbunjen Matovim pripremama, upitao ga je: „Što će Vam to?“ Rudi je objasnio umjesto zauzetog Mata: „Daleko je druga obala, zato će se naši natjecatelji dobro opskrbiti, a pobjednik je onaj tko tamo prvi dodirne kopno.“ Zbunjeni oficir, što su kotorski škerci i očekivali, reče: „Ja nisam naučio veslati na duge staze.“ „Bili smo se dogovorili do druge obale? Mi smo to i prihvatili, do druge talijanske obale!“, odgovori kap. Kosović. Tada austrijski oficir Štumaher bijesno izađe iz čamca. Odustajanjem od utrke izgubio je okladu. Shvatio je da je prevaren. Više se nikada nije hvalisao veslačkim umijećem.

(nastavlja se)

VESELO PUTOVANJE

Piše:
Vlasta Mandić

Muž I: Što se dižeš? Još nije zvonio sat? Lezi još malo, imaš vremena.

Božana: Ne mogu oka sklopiti cijelu noć. Sve mislim da ne zakasnimo. Moram ih sve probuditi. Neke ni top ne bi probudio.

Zvr, zvr... Alo, alo Mare ura je za dizanje, idemo, spremaj se!

Muž II: Hvala ti Bože, samo krenite!

Zvr, zvr... Radojka, na noge, idemo!

Muž III: Ajte više, da se s mirom naspavam.

Zvr, zvr... Šefice, nemoj zaboravit frulicu, diži se!

Muž IV: Odoh i ja u vinograd.

Zvr, zvr... Vesna, nemoj da te čekamo, barem ovaj put. Poći ćemo bez tebe, da znaš.

Zvr, zvr... Nada, jesi li?

Nada: Ja ti nisam ni oka sklopila. Beba je plakala cijelu noć pa sam morala dežurati.

Božana: Neka Milo dežura, ajde kreći.

Zvr, zvr... Violeta, bravo, sama si se probudila. Zovi ove druge, ja se još moram spakovati.

Violeta: Povirila sam na finjestrin. Od Pestingrada nadvili se crni oblaci, počelo je da grmi. Eto i pljusak! Kako ćemo po ovome nevremenu krenuti.

Božana: Kako? Lijepo! Neka padaju sjekire, putujemo. Nema nazad. Vas tri od Škaljara, ukrcaj ćete se kod groblja. Tamo će biti autobus.

Violeta: Kakvoga groblja? Ni govora. Nećemo krenuti na dugi put od groblja. To ne sluti na dobro.

Božana: Ajde muči bogati. Bolje poći sa groblja nego se vratiti na groblje. Veselo, veselo, malo optimizma. Ostale će čekati ispred kuća.

Violeta: Blaženi Gracija, po-mozi nam!

Šofer: Skvasit ćete mi cijeli autobus. Brže ulazite. Ovo je pravi potop. Gromovi udara-ju li udaraju. Jeste li sve na broju.

Šefica: Polako! Moramo ukr-cati bagalje i ove frižidere i ku-

tije sa vinom i rakijom. Ovdje su kofe sa verdurom, smokve, žižule, ribe i ostalo. Pažljivo, ne bacaj!

Šofer: A, đe ste vi pošle? Pje-vate li vi?

Šefica: Tvoje je da ovo lije-po ukrcaš, ako može na neko skrovito mjesto i da sve pasa zdravo u Evropsku zajedni-cu. Oću reći da pasa preko Slovenije i sretno stigne u Beč.

Šofer: Ne brinite. Ovaj žučko putuje stalno za Istanbul. On sve može.

Mare: Kakav ti je ovo auto-bus, žuti. Sve je usko. Kako ću se ispružiti kada nisu sjedišta po dva mjesta. Ja moram dr-žati noge u vis radi cirkulacije. Daleko je Beč, jado moj.

Šofer: Ako treba ja ću vam ih pridržati.

Mare: Ajde muči mali!

Nada: Ja idem na zadnji sic da ne smetam.

Mare: Znam da ćeš sve do Beča prespavat, blago tebi.

Sandra: Ja i Nada ćemo se mjenjati.

Božana: Ha, ha veselo, vese-lo.

Šefica: Šofer, kako se zove-te?

Šofer: Ja, Danilo.

Rajko: Imate li sva doku-menta. Imate li GPS?

Šofer: Sve je pod kontrolom.

Božana: Je li vam gospodin suvozač?

Šofer: To mi je prijatelj Kemo iz Ulcinja.

Šefica: Dosta priče, već je 6 ura, samo što ne svane. Polazak!

Rajko: Jeste li uzele pasoše, provjerite?

Kemo: Ao, nema mi tašnice sa dokumentima. Sigurno mi je ostala u taksi.

Božana: Kakav taksi?

Kemo: Ja sam taksijem došao do Petrovca, a šofer iz Podgorice.

Alo, alo, taksi! Je li mi na sic ostala tašnica? Jest! Okreni nazad, čekamo te na Kamenare.

Vesna: Zalud smo se rano digle?

Nada: Evo smo izgubile dvije ure, a još nema toga taksiste.

Kemo: Evo ga, evo ga, ajde krećimo!

Muž II: Alo Mare, dokle ste stigle. Kako ti je cirkulacija?

Mare: Evo devet ura, tek smo krenule iz Kamenara.

Šefica: Dobro je, dobro je krenulo. Vadite marendin.

Božana: Alamote pjesma „Od Šuranja do pazara mnogo si mi jada dala, amor, amor amor...” Ja imam sendvič od pršuta, ko će malo?

Šefica: Moj je od crnoga kruha. Po feti fil od maslinovoga ulja, teleća šnicla, pa feta pamidore, list salate i petrusin.

Mare: Tebi ne treba ni objed.

Sandra: Ja nisam ništa ponijela. Čekam jagnjetinu kod Šibenika.

Dragana: Samo da znate od Šibenika pa do iza Zadra duva

uraganska bura. Bolje ti je sada nešto pojest.

Mare: Kao da se vozimo u avion. Autobus klizi. Divota! Hrvati su napravili pravu stvar.

Šofer: Pauza da popušim cigaretu i popijem kafu.

Šefica: Ovo ti je već četvrta pauza!

Rajko: Autoput im je čudo. Nema ga ni Evropa. Milina ti ga je gledat i vozit se.

Nada: Što je ovo, majko moja. Autobus se počeo culjat, jao nama.

Sandra: Pade mi borša na glavu. Ubi me! Makni taj lumbrilin, šeta po podu.

Šofer: Počela je bura. Pravi uragan. Približavamo se tune-

lu sv. Roko. To je najgori dio. Držite se za ručke.

Božana: Šofer, kesu! Smanji brzinu. Još kesa. Ne mogu stat na noge. Baca na jednu pa na drugu bandu. Zaustavi.

Šefica: Nema zaustavljanja. Bacit će nas niz strmenicu, vozi, vozi.

Violeta: Blaženi Gracija, pomagaj, Oče naš koji jesi na nebesi...

Nada: Danilo, jesi li se umorio? Neka te Kemo odmjeni.

Šofer: Ne brinite, vozio sam ja po 24 sata bez prestanka od Podgorice do Istanbula.

Šefica: Aooo!? Baš mi je to milo čut. Kuco, da se ni jedna nije čula. Valjda ćemo preteknut.

T a j a c

Šofer: Prošli smo sv. Roka. Što sam vam reko, nemate što brinut. Još jedna pauza.

Nada: Svako malo cigareta i kafa. Kada ćemo stići? Evo 23-ća ura.

Šefica: Moramo ga održavati bistroga. Brzo će granica! Svi u autobus. Ajmo bacit jednu.

Sve: „Na kotorskom pazaru ja sam sreo Maru, Mara, Mara ljubav stara s kotorskog pazara...”

Šefica: Napokon, granica. Videte li vi ovo što ja vidim? Oni mali zdepasti Slovenac cijeli bugarski autobus je iskrcao. I bagalje i osobe.

Nada: Ja ništa ne vidim! Ponoć je, što me budite!?

Božana: Spavaj ti spavaj.

Šofer: Samo što ih nije skinuo do gola.

Štefica: Buđenje! Svi na noge. Ode meni cijela Bokeška kužina: punjeni klamari, kuvani pršut, sir, pečeni frikando, slana riba, bokeljski brodet, kroštule, pandolete, 40 flaša vina, rakija... Slabo mi je. Otkinule su mi se noge. Vode, vode, sventrat ću...

Radojka: Dosta, dosta, već mi ide voda na usta. Ne brini. Borit ćemo se za svaki zalogaj. Nećemo se lako predat.

Šefica: Rajko, ti i Božana u prvi plan. Ti mazno, kako već umiješ, a ti Bože otvori usta od uha do uha, sve bacaj na smijeh.

Policajac: ‘bar veće. Zelo ste dober!

Radojka: Kako ste nam vi? Mi smo vam klapa „Bisernice Boke“, da. Idemo za Beč, ah divan Beč. Krasna Slovenija!

Bože: Imamo promociju knjige Bokeška kužina i koncert klape, ha, ha. Kako su vam divne šume, planine, kao Švajcarska.

Policajac: Vi ste pojalice. Prosim, sa dokumentima izhajajte van na šalter.

Šefica: Gotovo je gotovo, nema nam spasa. Adio!

Vesna: Nema predaje. Vidiš, samo nam udara pečate i ne progovara. Samo da još šoferu pregleda dokumenta.

Šofer: Prolazimo, podignuta je rampa. Ovo mi se još nije desilo. Ne progovarajte ni jednu.

Violeta: Hvala ti blaženi Gracija. Ovo mi je on uslišio molitve.

Božana: Zafalite meni i Radojki. Ovaj tandem otvara i rajska vrata, a neće vrata Evropske zajeb... oču reć zajednice.

Šefica: Je li ovo moguće? Povećale smo kvotu crnogorskog izvoza.

Mare: Poslije ovih šokova sve na spavanje.

Božana: Sve mi se čini da ovaj Kemo spava. Šofer ne progovara.

Radojka: Kako će progovorati. Vozi od juče od 6 ura u jutro. Prošla je ponoć!

Koliko ima još do Beča.

Sandra: Oko 3 i po ure.

Šefica: Idem ja do šofera u kontrolu. Kako je Danilo? Može li se? Što te Kemo malo ne odmori?

Šofer: Neka, neka. Ne mogu mu dat volan. Nije on iz moje firme, pa bi mi se direktor, ne daj Bože, ljutio.

Šefica: A što si ga onda poveo, jadan ne bio.

Šofer: Nisam uzeo GPS, a on zna njemački i poznaje put.

Božana: A, jesi li uzeo četkicu za zube?

Šefica: Nema nervoze, sve je pod kontrolom. Kemo, na koji ulaz skrećemo sa autoputa za hotel?

Kemo: Ko, što, zašto. Uh, malo sam zaspo. Nisam sasvim siguran je li Modeling 17 ili Šupengase 13.

Šefica: Kako ćemo ući. Niđe nikoga nema vanka. Kao da nema naroda. Nema milicije. Zaustavljaj, odma! Evo restorana. Kemo, samnom! Onaj momak ima laptop. Hello, speak english!?

Šefica: Fala Rusu. Sve sam zapisala. Ulazimo na Modeling 17.

Sve: Modeling. Modeling ura, ura!

Božana: Ušli smo ali će sada? Izgubili smo se! Eno jedan hotel.

Šefica: Kemo, ajdemo. Nema nikoga na recepciji.

Kemo: Poslije ponoći hoteli su otvoreni ali nema osoblja.

Mare: Nema ni milicije, žive duše nema.

Šefica: Idemo dalje. Stoj, stoj. Eto taksi ispred nas. Hello, taxi, will you be so kinde...

Taksi: Srbin sam, bre.

Radojka: Pomaži brate, evo adresa povedi nas do hotela,

Taksi: Braćo, zamnom.

Mare: Finalmente! Vrata su otvorena ali nikoga nema. Što ćemo sad?

Šefica: Vidi, na recepciji su ključevi sa brojem sobe, tačno 10 komada. Ovo ti je Evropa. Nema lupeža, kriminalaca, prevaranata, hoštaplera - sve pošten narod.

Kemo: Šefice ja i ti možemo kroz cijelu Evropu.

Šefica: S tobom ne bi stigli ni do Grblja, a ne kroz Evropu, jadan ne bio! Sva tvoja sreća što Bog čuva, decu, lude, pijane i smotane!

Na zahtjev čitatelja redakcija Hrvatskoga glasnika odlučila je nastaviti s „PRIČOM JEDNOG VREMENA GRADA KOTORA“ kroničara Romea Fiorellija, koju je zbog programskih razloga prestala objavljivati 2009. godine, a zadnji 10. nastavak bio je objavljen u broju 57/58 u prosincu 2009.

ROMEO FIORELLI (1870. – 1958.), GRAĐANIN GRADA KOTORA, KRONIČAR SVOJEG DOBA, U SVOJIM ZAPISIMA SAČUVAO JE OD ZABORAVA MNOGE OBIČNE I ZNAČAJNE DOGAĐAJE GRADA KOTORA TOGA VREMENA.

„Po istoričnim knjigama i kalendarima, po putu sačuvanih listova, plakata i rasporeda, po pričanju moje babe i uz moje dobro pamćenje, od djetinjstva sam saabrao, sastavio i uredio sljedeće uspomene“, objašnjava Fiorelli kako je nastala ova kronika.

Povjesničar i kroničar Kotora mr. sc. Jovan J. Martinović izvršio je poneke ispravke na Fiorellijevu izvornom tekstu te je neke izraze protumačio današnjim riječima kako bi čitatelju bilo lakše razumjeti smisao riječi i rečenica, ali je zadržao arhaičnost izraza.

GLASOVITI LJUDI KOTORA I BOKE

Priredio:
Dario Musić

Vicko Bujović, hrabri peraški kapetan, pobjednik u dvoboju u Jošici, Boka, nad glasovitim junakom Osmanom Šabanovićem, na dan 24. svibnja 1684. godine.

Tripo Vrakijen, Kotoranin, glasoviti pravnik, tajnik Mletačke Republike, napisao nekoliko poznatih radova, najvažnije »Consulti«. Rodio se 1696. godine, preminuo 24. svibnja 1786. godine.

Dr. Anton Luković, Prčanjani, biskup u Novigradu u Istri, preminuo 1794. godine.

Serafin Rafael Mihnić rodio se slučajno u Mlecima 8. listopada 1808. godine, gdje mu se otac privremeno bavio trgovačkim poslom. Roditelji su mu bili Stanislav Mihnić, pomorski kapetan iz Prčanja, i Pizana Tapačica, Slovenka. Izučio

je gimnazijske nauke u gimnaziji zvanoj sv. Ivana Lateranskoga. U školi je bio ne samo prvi, nego daleko od najboljih. Preporukom učitelja dobio je besplatno mjesto u liceju sv. Katarine u Mlecima. Mihnić je napisao na talijanskom i francuskom jeziku 120 radova iz područja skoro svih znanosti, a osobito visoke matematike, astronomije, filozofije, prirodnih znanosti i književne kritike. Njegov univerzalni um blizak je onome Ruđera Boškovića. Bio je »rector magnificus« Padovanskog sveučilišta i više puta dekan matematičkog i filozofskog fakulteta. Mnoge su ga europske akademije za znanost imenovale svojim članom. Dobio je visoko odličje od nekoliko država. Umro je 29. svibnja 1883. godine u Mlecima od Brightove bolesti. Odmah nakon smrti jednoglasnim zaključkom svih fakulteta Padovanskog sveučilišta postavljena mu je spomen-ploča u sveučilišnoj auli s ovim natpisom:

Perche la memoria
di
Serafino Raffaele Mihnich
eternata negli scritti resti dove per VIII
lustri la matematica subleme lo ebbe
interprete insuperabile, per votounanime
della facolta di scienze e della scuola
di applicazione la universita
P.
N. VIII NOV. M.DCCC VIII
M. XXIX MAI. M.DCCCL.XXX.III

Na »Monte Pincio« u Rimu, među bistama glasovitih ljudi, nalazi se i bista našeg zemljaka.

Andeo Mihnić, brat Serafina Rafaela Mihnića. Rodio se u Mlecima 30. rujna 1817. godine, gimnaziju je izučio u Mlecima, a medicinske nauke na sveučilištima u Padovi i Paviji. U srpnju 1851. godine bio je imenovan dopisnim članom mletačkog Zavoda za znanost, književnost i umjetnost, a 1889. godine bio je imenovan senatorom Kraljevine Italije. Bio je poznat kao doktor znanosti i kirurgije u Austriji, Njemačkoj, Engleskoj, Belgiji. Dr. Mihnić bio je pozvan da pregleda bolesnu austrijsku caricu Elizabetu. Postavio je točnu dijagnozu i savjetovao joj da popravi zdravstveno stanje na otoku Krfu koji ima djelotvornu blagu klimu, što je carica i učinila te sagradila na otoku poznatu vilu »Achilleion«. Umro je 28. listopada 1893. godine. U atriju Znanstvenog zavoda u Mlecima postavljena mu je mramorna bista.

Marko Anton plemić Grgurin, Kotoranin, biskup. Umro je 8. lipnja 1815. godine. Njegova palača bila je ondje gdje se sada nalazi muzej Bok. mornarice, a trg se zove Grgurinski trg.

Kap. Pavo Božov Kamenarović, Dobročanin, pjesnik, autor pjesme »Dan odvjetnika kotorskog«. Rođen je 31. prosinca 1821., preminuo 1. srpnja 1908. godine.

Jovo Sundečić, bivši protoprezviter, književnik. Tadašnji papa odredio ga je za osnivanje katoličke biskupije u Baru, Crna Gora. Rodio se 6. srpnja 1825., preminuo je 19. srpnja 1900. godine.

Franjo knez Visković, upravitelj »Austrijskog Lloyd«, rođen je u Perastu 8. listopada 1836., umro u Trstu 16. ožujka 1905. godine.

Petrarca Anton, rodio se na Prčanju 4. veljače 1863. godine. Već u ranoj mladosti pokazao je osobiti dar za glazbu. Na Prčanju je bio član Općinske glazbe, a 1883. godine radio je u Kotoru kao činovnik Okružnog suda i dirigirao je Građanskom glazbom. Bio je i profesor klavira. Godine 1884. otišao je u Mletke gdje je završio muzičke nauke na jednome od najstarijih talijanskih konzervatorija. Zatim je otišao u Buenos Aires i osnovao svoj vlastiti »Conservatorio musicale Rio de la Plata«. Preminuo je 2. studenoga 1936. u Buenos Airesu.

Matija knez Balović, Peraštanin. Admiral, ranije kapetan korvete, učitelj na Vojnoj akademiji u Mlecima. Godine 1842./43. bio je učitelj glasovitome admiralu Tegethofu.

Bogdan Tripković, Dobročanin, rođen je 29. studenoga 1862., armatur parobroda i bivši admiral Bok. mornarice, preminuo u Trstu 25. rujna 1925. godine.

Ljubo Jovanović, Rišnjani, rodio se u Kotoru 14. veljače 1865., ministar srpske i jugoslavenske vlade, preminuo u Beogradu 10. veljače 1928. godine.

Niko Verona, rodio se na Prčanju 7. prosinca 1866. Završio je osnovnu školu na Prčanju, gimnaziju u Kotoru, a pravo na Sveučilištu u Beču 1890. godine. Prema savjetu narodnog vođe, dr. Miha Klaića, prihvatio je mjesto pravnog vježbenika u Pomorskoj vladi u Trstu. Godine 1907. sudjelovao je kao delegat austrijske vlade na međunarodnom Kongresu za unifikaciju pomorskog prava u Veneciji, a 1909. godine bio je savjetnik Pomorske vlade u Trstu te je u tom svojstvu puno dobroga učinio našim pomorcima. Bio je direktor Austrijskog društva za unapređenje ribarstva i kulturu ribe i šef Komisije za izradu odredaba za pomorce /Seemannenordnung/. Godine 1918. završio je osnovu za javno pomorsko pravo. Premda ga je izdavao vid, prihvatio je poziv jugoslavenske vlade u Beogradu. Na tom položaju bio je od rujna 1922. do kraja veljače 1927. godine kada napušta tu dužnost i odlazi u zasluženu mirovinu, prateći i dalje s velikim zanimanjem napredak našeg pomorstva. Preminuo je na Trebinju 4. studenoga 1944. godine.

Kapetan u hrvatskoj konjaničkoj pukovniji Šibenčanina Nikole Divnića

Frano Buća (*Bucchia*) potomak je obitelji o kojoj bi se s obzirom na njezinu starost, značenje i ulogu moglo napisati opsežno monografsko djelo.

Pišu:

**Lovorka Čoralić i
Maja Katušić**

Cavalleria Croati

Croati a cavallo ili *Cavalleria Croati*, elitna su mletačka postrojba lake konjice. Njihov se osnutak može dovesti u usku vezu s osmanskim nadiranjima (od 15. stoljeća) i zatim padom zadarsko-biogradskog zaleđa pod osmansku vlast tijekom 16. stoljeća te prelaskom tamošnjih plemića na mletački

Hrvatski konjanik - Akrebuzir 17 st.

teritorij. Mnogi od njih poput, primjerice, moćnih knezova Posedarskih, sa sobom dovode i članove svojih dotadašnjih vojnih družina te ustrojavaju elitne vojne jedinice koje pod mletačkim stijegom nastavljaju protuosmansku borbu. Zadar, kao glavno mletačko vojno uporište u Dalmaciji, ali i grad uz koji je i vezano osnivanje tih postrojbi, bit će u svim stoljećima središte njihova djelovanja, novačenja i obuke. Hrvatsko konjaništvo posebno će biti djelatno tijekom 17. stoljeća odnosno u doba Kandijškoga i Morejskoga rata (1684. – 1699.) kada te postrojbe, predvođene domaćim zapovjednicima, ratuju na širem potezu dalmatinske bojišnice, a svojom vojnom učinkovitošću pridonose mletačkim osvajanjima i istiskivanju Osmanlija iz neposrednoga zaleđa dalmatinskih gradova. Kao elitne borbene jedinice, ovi konjanici djelovat će i duž cijele mletačke terraferme. Pripadnici lake hrvatske konjice isprva su, kako je rečeno, pripadali iseljenom stanovništvu čiji je zavičaj sa širega zadarskog područja. S vremenom će u te postrojbe pristupati i mnogi drugi Dalmatinci, Istrani, Bokelji, ali i vojnici iz Hercegovine, Crne Gore, Albanije te čak i vojnici podrijetlom iz Italije i zemalja središnje Europe. Zapovjednici tih elitnih postrojbi u pravilu su bili Dalmatinci i Bokelji, potomci uglednih plemićkih obitelji koje su pokoljenjima ratovala za Serenissimu i pridonosile njezinim vojnim postignućima. To su, primjerice, visoki mletački časnici iz zadarskih plemićkih obitelji Benja, Detriko, Fanfonja, Nassi i Pellegrini, šibenske obitelji Divnić, trogirskih Radnića i Radoša, kotorskih Buća i Gregorina i niza drugih. Primjer koji ćemo opisati u ovome tekstu odnosi se na kotorskoga plemića Frana Buću i njegovu vojničku karijeru u pukovnijama hrvatskih konjanika u 18. stoljeću.

Buće – jedan od najuglednijih kotorskih plemićkih rodova

Frano Buća (*Bucchia*) potomak je obitelji o kojoj bi se s obzirom na njezinu starost, značenje i ulogu moglo napisati opsežno monografsko djelo. Osim kao istaknuti crkveni dostojanstvenici, diplomati, kulturni djelatnici i gospodarski uspješni poduzetnici, Buće su se posebno istaknule ratujući pod stijegom Serenissime. U 17. i 18. stoljeću bilježimo ih kao zapažene mletačke časnike u svim protuosmanskim ratovima, ali i kao uspješne diplomatske posrednike između mletačkih vlasti, Osmanlija i crnogorskih plemena u zaleđu. Primjerice, u 17. stoljeću i u prvim desetljećima 18. stoljeća izdvajaju se **Frano Buća**, diplomatski posrednik za mletačke vlasti u doba između Kandijškog i Morejskog rata, te guvernadur Risna. **Jerolim**, otac Frana – protagonista ovoga rada – bio je kapetan i konjanički pukovnik, guvernadur Grahova (1693.), nadzornik (*soprintendente*) bokeljskoga vojnog okružja (nakon 1699. godine) te poticatelj katoličkih misija u unutrašnjosti Balkana, a 1717. godine dodijeljen mu je čin *sargente maggiore di battaglia*. Zaslugama u Kandijском i Morejskom ratu (posebice pri opsadi i zauzimanju Sinja, područja oko rijeke Neretve, Herceg Novog i Ulcinja) Jerolim je, stjecanjem posjeda u Radučiću (selo u okolini Knina) u vrijeme generalnog providura Vincenza Vendramina (1708. – 1711.) te u okolini Risna i Herceg Novog (u vrijeme generalnog providura Alvisea Moceniga, 1717. – 1720.), znatno proširio obiteljske posjede. U drugoj polovici 18. stoljeća vojnim djelovanjem u službi Mletačke Republike istaknuo se još jedan **Frano Buća**. On se kao zapovjednik pukovnije spominje od 1757. do 1776. godine i to u činu pukovni-

ka od 1757. godine, dok se od 1762. navodi kao *sargente maggiore di battaglia e soprintendente alla cavalleria*.

Nisu nam, na osnovi postojećih saznanja, poznati detaljniji podaci o životnom putu časnika Frana Buće, djelatnom u mletačkoj vojsci početkom 18. stoljeća. Frano se bilježi i u nekoliko upisa u kotorskim matičnim knjigama vjenčanih. Godine 1719. (29. listopada) Frano je zabilježen (uz Jerolima Buću i Bernarda Vračena) kao kum na vjenčanju Antuna Nikolina Bisantija i Katarine Buće, kćeri pokojnoga Matije. Zabilježen je i navod o Franovu vjenčanju. Godine 1723. (26. rujna) oženio je (u Herceg Novom) Marijetu Burović, kćer contea Ivana Burovića, a zajedno su imali kćeri Perinu (rođena 1726.), Franku (rođena 1729.) i Luciju (rođena 1732.) te sina Antuna Hektora Ferdinanda (rođenog 1727.)

U činu kapetana

Frano Buća bilježi se u spisima mletačke državne magistrature *Inquisitori sopra l'amministrazione dei pubblici ruoli* (spisi su pohranjeni u Državnom arhivu u Mlecima) prvo kao kapetan – zapovjednik satnije (čete – *compagnia*), djelatne u pukovniji hrvatskih konjanika (*Cavalleria Croata*). Glavni zapovjednik te pukovnije bio je šibenski plemić – *colonnello* Nikola Divnić. O ljudstvu satnije kapetana Frana Buće raspolažemo s tri popisa. Prvi je popis načinjen u Mlecima 6. lipnja 1716. godine, a Buća je zapovijedao satnijom koja je imala 37 ljudi. Manje od mjesec dana nakon toga satnija se nalazila u Zadru, gdje je i popisana 1. srpnja, a tada je ukupan broj njezinih časnika, dočasnika i vojnika bio 39. Sljedeći popis nastao je 1717. godine u Mlecima, a njegovim užim sastavom i ljudstvom detaljnije ćemo se pozabaviti u sljedećem nastavku ovoga rada.

Priredio:
Jovan J. Martinović

1334.g.

16. maja, notarski unesak:

Opština prodaje pola prihoda svoje mesnice **Tripunu Bući** za **1.090** prepera i **353** florena, a **Sergiju Tripunovom Jakanji** i bratu mu **Matu** za ukupno **110** perpera.

27. septembra, notarski unesak:

Stjepan Doberkov iz Dubrovnika i **Tripun Petra Katene** imaju kao ortaci opremljeni brod vrijednosti **100** perpera.

1335.g. III indikt. Uskrs 16.04.

6. februara, notarski unesak:

Opština prodaje **Tripunu Bući** svoju planinu sa prijevorom za **400** perpera na **6** godina.

18. febrara, notarski unesak:

Magistar **Petar Valens** iz Rima izjavljuje da je podmiren od Opštine za pola godine službe.

27. februara, notarski unesak:

Kamenari **Milče** i **Dražoje** ugovaraju sa **Marinom Mihajlovim Gero** gradnju kuće uz avans od **80** perpera.

7. marta, notarski unesak:

Zidar **Marko Gugelo** iz Dubrovnika izradiće **Mihu Bući** 4 trifore, 4 bifore, 10 monofora i 1 veliki prozor, od korčulanskog kamena.

9. marta, notarski unesak:

Stolari **Ivan Lavekja** i **Vlaše** obavezuju se **Marku Simeonovom** izraditi drvene djelove kuće.

12. aprila notarski unesak:

Opština prodaje **Mihu Bući** opštinsku kuću za **600** perpera.

26. aprila, u Veneciji:

Ugovor o međusobnim dugovanjima i potraživanjima između Kotorana i Mlečana, sklopilo u vrijeme dužda Francéska Dandola Vijeće umoljenih sa **Marinom Filipovim**, poslanikom Kotora.

21. avgusta, notarski unesak:

Opština dozvoljava **Mihu Spici**, trgovcu metalima, da izuzetno od odredbi Statuta može na svojoj kući podići **svod iznad ulice** (ostatak kod crkve **sv. Mihaila**) poput svoda na kući **Bista Primuti** (kod hotela **Vardar**).

17. septembra, notarski unesak:

Opština daje **Nikoli Gačulane** jedan slobodni karat u zdrijebu **Rusina Guše**.

22. septembra, notarski unesak:

Zidar **Marko Markov Gogo** iz Dubrovnika ugovara sa **Lukom Palme Bene** gradnju kuće sa prozorima od korčulanskog kamena.

10. novembra, u Napulju:

Kralj Napulja **Karlo Robert** moli kneza, vijećnike i opštinu da plate dužnih **300** perpera opštinskom liječniku **Petru Valensu** iz Rima.

1336.g.

12. marta, notarski unesak:

Zidar **Anđelo Lovrov** iz Zadra, ugovara sa **Mihom Buća** gradnju crkve na **Puču**, slične crkvi **sv. Katarine** koju je sagradio **Pavle Bolija**, za **125** perpera.

8. aprila, notarski unesak:

Petručo Đunte iz Pistoje ima u skladištu **770** modija opštinskog žita i **943** modija ječma.

13. aprila, notarski unesci:

Opština preko advokata **Grgura Gimanoja** i **Mata Jakan-**

je tuži **Marina Filipova** što je kao poslanik duždu načinio štetu.

Gradski kapetani **Todor Giga** i **Marin Mekša** platili su Opštini **25** perpera koje nisu mogli utjerati od **Dome Marina Mence** iz Dubrovnika radi uvrede kotorskog notara.

16. aprila, notarski unesak:

Opština traži da neki dužnici plate carinicima soli pozajmljene sume.

14. maja, u Veneciji:

Dozvoljava se kralju **Raške** izvoz **oružja** u vrednosti **30** libara groša.

16. juna, notarski unesak:

Don **Baze Paška Bartolova** i **Marin Mekša** kao prokuratori samostana **sv. Benedikta** ugovaraju sa **Petrom** kamenarom i **Dragošem Ivanovim** iz Bara neke radove na samostanu za po **90** perpera.

17. avgusta, u Avinjonu:

Papa **Benedikt XII** (1334-1342) u vezi žalbe **Marina Bolice** nalaže svojim sudijama: nadbiskupu **Splita**, biskupu **Trogira** i kanoniku **Klementu Ganguli** iz Dubrovnika da istraže slučaj zatvaranja **Marina Bolice** i njegovih rođaka i konfiskacije imovine, od čega su dio novaca uzeli službenici kralja **Raške**.

6. decembra, u Veneciji:

Dozvoljava se kralju **Raške** da **300** unajmljenih vojnika pređe preko mletačkih teritorija do **Raške**.

12. decembra, notarski unesak:

Kamenari **Milko** i **Dražoje** obećaju opštinskim komornicima **Sergiju Jakanji** i **Tripunu Paškovom** da će sagraditi most preko potoka na Šuranju za **60** perpera.

Hrvatski glasnik

GLASILO HRVATA CRNE GORE

Časopis bez granica

Časopis Hrvatski glasnik, izdavača Hrvatskog građanskog društva, jedino je glasilo Hrvata Crne Gore. Bavi se temama važnim za život hrvatske zajednice u Crnoj Gori: političkim, gospodarskim, društvenim, kulturnim, povijesnim... ali je i u stalnoj misiji povezivanja dvaju država Hrvatske i Crne Gore

Distribuiraju se u Crnoj Gori, a putem pretplate stiže u Hrvatsku, Europu, Australiju, SAD...

Otvoreni smo za suradnju, sugestije i dobronamjerne primjedbe.

Nastojimo da svaki sljedeći broj uradimo bolje i kvalitetnije, sa raznolikim i zanimljivim sadržajem.

Budite i dalje s nama, šaljite Vaše priloge, budite i Vi jedan od kreatora našeg i Vašeg lista!

Pretplatite se!

ČASOPIS MOŽETE KUPITI:

U Kotoru u Katedrali sv. Tripuna i u uredu HGD CG,
U Tivtu u župi sv. Roko D. Lastva i kod povjerenika Andrije Krstovića,
U Baru kod predsjednika podružnice Vlada Marvučića,
U Podgorici u prostorijama podružnice, Trg Božane Vučinić bb,
U Herceg Novom u knjižari „So“ na Trgu Nikole Đurkovića br. 3

NARUDŽBENICA

Ovim neopozivo naručujem ☐ primjeraka "Hrvatskog glasnika"

Ime i prezime/naziv tvrtke

Ulica i broj

Grad

Poštanski broj

Država

Tel/fax

E-mail

Datum

Potpis/pečat

MEDIJSKI PARTNERI

Hrvatski glasnik

PRETPLATITE SE!

Za Crnu Goru:

20 eura

na žiro račun
520-361700-17
Hipotekarna banka

Za Hrvatsku:

200 kuna

na kunski račun
23600001101667657,
Zagrebačka banka d.d.,
Poslovnica Dubrovnik
Vukovarska 7,
20 000 Dubrovnik

Za inozemstvo:

30 eura

Beneficiary 59 : /
ME25520042000000104966
(Acc. No-IBAN)
Hrvatski građansko društvo Crne
Gore, Zimski bazen Kotor Account
with 57a: HBBAMEPG (HIPOTEKAR-
NA BANKA AD PODGORICA) Inter-
mediary 56a: DEUTDEFF (Deutsche
Bank ag Frankfurt) EUR, USD

Ovu narudžbenicu i kopiju uplatnice pošaljite na adresu izdavača:
Hrvatsko građansko društvo Crne Gore, Zatvoreni bazen Škaljari, 85330 Kotor, Crna Gora
Preplatiti se možete i u Uredu HGDCG u Kotoru

NAŠ DOM JE NAŠA BUDUĆNOST.

UZ PBZ STAMBENI KREDIT:
AKCIJSKA KAMATNA STOPA, FIKSNA ZA PRVU GODINU,
JOŠ POVOLJNIJI UVJETI ODOBRENJA I KORIŠTENJA,
ZATO ŠTO ŽELIM OBLIKOVATI SVOJU BUDUĆNOST.

Kreditni budžetiran uz povoljan stambeni kredit, prvu godinu fiksna i predviđena do godinu, najpovoljniji
podaci kamatna stopa na desetogodišnji kredit. Kamatna stopa godišnje iznosi 4,99% (uključujući troškove od države kamatu).
Kamatu na prvu godinu iznosi 4,99%, na kreditni iznos od 21. oktobra 2011. Posljedni povoriti iznosi 4,99%
na kreditni iznos od 40 godina uz kamatnu stopu 6,37% godišnje. Kamatu na prvu godinu iznosi 4,99% (uključujući troškove od države kamatu).
*Osim u skladu sa važećim zakonom i drugim propisima.

PRIVREDNA BANKA ZAGREB

Mislavina imarije i Uvama

INA predstavlja nova EURO V goriva:

motorni benzin EUROSUPER BS 95
motorni benzin EUROSUPER BS 98
dizelsko gorivo EURO DIESEL BS

INA CRNA GORA d.o.o. PODGORICA
Podgorica - Blok IX, zgrada "Šajó", 81000 Podgorica

tel: +382 20 268 253
+382 20 268 263
+382 20 268 450
fax: +382 20 268 288

e-mail: inacg_podgorica@t-com.me

INA CRNA GORA d.o.o. TIVAT
Durmidran-Mrčevac, 85320 Tivat

tel: +382 32 66 03 15
fax: +382 32 67 11 42

www.inacg.me

INA CRNA GORA

ZAGREB CROATIA

Ljubav
na prvi pogled

TURISTIČKA ZAJEDNICA GRADA ZAGREBA

tel. + 385 1 481 40 51. 481 40 52. 481 40 54. fax + 385 1 481 40 56.

e-mail: info@zagreb-touristinfo.hr www.zagreb-touristinfo.hr

